

Pálffy Zsuzsa életútinterjú

Készítette: Csatári Bence

A beszélgetés időpontja: 2022. 07. 09., Budajenő

Szerkesztett, tömörített, kiegészített, lábjegyzetelt változat.

Csatári Bence:

A művészek esetében mindig érdekes tényező, hogy milyen családból jöttek, és kaptak-e indítást az adott művészeti ághoz. Ez az ön esetében miként alakult?

Pálffy Zsuzsa:

Édesanyám a Zemplén megyei Sztropkón született, ami ma Szlovákiában található, de én még nem is jártam ott, viszont az öcsém már igen. Mielőtt a falut újra elcsatolták volna Magyarországtól,¹ a család átjött az anyaországba. Édesapám családja aradi származású, de ő már Budapesten született. Apukám a Magyar Felvonógyárban dolgozott, de negyvenévesen felvették a Kandó Kálmán Műszaki Főiskolára, ahol gépészmérnöki diplomát szerzett, és a munkahelyén főmérnök lett, illetve tanított is mellette. Anyukám édesapja sajnos nagyon korán meghalt tüdőgyulladásban, így legidősebb testvérének – aki bankban dolgozott – kellett eltartania a családot. Így esett, hogy anyukám a nagybátyámtól kapott egy trafikot, hogy abból éljen meg. Persze ez sem maradhatott meg a kezén az államosítás után, ezért a KÖZÉRT² központjában könyvelői állást kapott. De még ezt megelőzően, 1939. április 19-én megszülettem.

Csatári Bence:

A második világháborúról ezek szerint van némi emlékképe, ugye?

Pálffy Zsuzsa:

Hogyne, már csak azért is, mert én egy holokauszt túlélő vagyok. Édesapámat elvitték munkaszolgálatra, de édesanyámtól is elszakítottak, mert nála pedig az Auschwitzba való deportálás réme fenyegetett. Én a hetvenöt éves anyai nagymamámnál húztam meg magam, aki nem tudott nekem táplálékot adni, úgyhogy odaadott a Vöröskereszt gondozásába. Ott sem voltam azonban biztonságban, mert aki nem volt keresztény, azt sokszor nem tudták megmenteni, és a Dunába lötték őket. Nekem élve kellett maradnom, a Jóisten ezt így akarta. A Nagyfuváros utcai zsinagógában tartottak minket fogva, a gettóban édesanyám egy pincében tartózkodott a nagykörúti König nevű kalapossal, ahova titkárnője is bejárt, hogy vigyen ennivalót egykori főnökének, mert nagyon szerette őt. Édesanyám letérdelt a hölgy előtt, a fényképet mutatva neki, hogy hozzon ki engem onnan, és ő ezt meg is tette. Talpraesett volt ő is és én is, amikor bejött a zsinagógába és azt mondta, hogy eljött értem, a kislányáért, mert én csak tévedésből vagyok ott. Megkérdezték tőlem, hogy ő az anyukám-e, rögtön rávágtam, hogy igen, s ezzel elengedtek, ami az életem megmentését jelentette. Ebből a korszakból

¹ Pálffy Zsuzsa itt arra utal, hogy az 1938-as első bécsi döntés értelmében a trianoni békét felülvizsgálva a Felvidék egy részét visszacsatolták Magyarországhoz, majd miután a második világháborúnak vége lett és hazánk a vesztesek oldalán állt, ez a terület újra az akkori Csehszlovákia része lett.

² A KÖZÉRT a Községi Élelmiszerkereskedelmi Rt. rövidítése, 1948. május 15-én alapították az élelmiszer-kiskereskedelmi vállalatok összefogására; a rendszerváltásig működött.

ezenkívül nem emlékszem többre, csak arra, hogy állandóan éhes voltam. Anyukám azzal vigasztalt, hogy ha majd kikerülünk a háború poklából, elmegyünk cukrászdába, de eleinte még sajnos csak döglött lovakat lehetett látni az utcákon. Még ezt se bántuk azonban, mert szabadnak éreztük magunkat.

Csatári Bence:

Neveltetéséről mit lehet tudni?

Pálffy Zsuzsa:

Amíg a németek meg nem szállták Magyarországot 1944. március 19-én, csodájó dolgom volt, anyukám dolgozott, én pedig a közelben lévő nyolcadik kerületi Katolikus Kör nevű óvodába jártam, ahol művészetekre tanítottak minket, és időnként elő is adtuk a tudományunkat. Őrzök is ezekről néhány fényképet, szerintem szörnyű ronda testtartásban álltam ott a színpadon, előre kidobott hassal. Viszont nem ez volt a legfontosabb, hiszen még ma is élénken él az emlékezetemben az a megdöbbentő jelenet, amikor éppen én következtem volna a színpadon, de hirtelen leállították a műsort, és bejelentették, hogy a németek bevonultak az országba. Én Piroskát játszottam volna a meséből, és toporzékolva kiabáltam, hogy utálok a Hitler bácsit, amiért így tönkretette a fellépésemet. Alig tudtak lecsillapítani, mert akkoriban ilyeneket még suttozni is nagy veszélyt jelentett, de megúsztam. Ezt megelőzően azonban már volt sikerélményem, ugyanis sokszor előfordult, hogy a Pál utca és a Nagykörút sarkán lévő moziból kijövet, ahova apai nagymamámmal jártunk, az ott hallott Karády Katalin³-számokat – egyebek mellett a *Hiába menekülsz* című szerzeményt – a Baross utca és a körút sarkán négyévesen emlékezetből előadtam, az emberek pedig megálltak, és a csodájára jártak, hogy ez az apró kislány miket tud. Egyébként születésemtől adtak nekem egy héber nevet is, amiről csak nagy sokára derült ki, hogy a jelentése: dalos madárka. Ennél nagyobb telitalálatot nem is követhettek volna el a szüleim, sorsszerűnek érzem a mai napig. Egyébként származásomat tekintve ugyan zsidó vagyok, de az életvitelemben katolikusnak tartom magam, a karácsonyfához például minden évben ragaszkodom. A férjem – aki egyébként január 1-én született, és emiatt nemigen kapott külön karácsonyi és külön születésnap ajándékot az élete folyamán – nem ragaszkodna hozzá, de én igen.

Csatári Bence:

A tanulmányai hogyan alakultak?

Pálffy Zsuzsa:

Az általános iskolát éppen 1945-ben kezdtem el, első osztályban a Bezerédi utcába jártam, de mivel területileg nem oda tartoztam, áttettek a Német utcai általános iskolába – egyébként én voltam a legjobb az osztályban matematikából –, ahol a második, harmadik évfolyamot végeztem el. Innen anyukám kivett, mert az egyik iskolatársamat megvertem, amiért engem zsidózott. Mentségemre legyen mondván, több lány is segített nekem az osztályból. Ezután a Röck Szilárd utcai zsidó iskolába kerültem, de itt is csak egy évet maradtam, ugyanis a szüleim arra jutottak, hogy ha tovább szeretnék tanulni, akkor az egy felekezeti iskolából nehezebb lesz, ismerve a kommunista körülményeket. Ezért a felső tagozatot már a Horváth Mihály téren végeztem el, majd nem mentem innen sokkal messzebb, csak a Fazekas Mihály Gimnáziumba. Voltak nevezetes tanárain is, Lukin Lászlónak⁴ például

³ Karády Katalin (1910–1990) a harmincas–negyvenes évek magyar filmgyártásának ikonikus alakja, színésznő, énekesnő, 1945-ben elhagyta Magyarországot, és az Egyesült Államokban telepedett le, ahol kalapszalont vezetett.

⁴ Lukin László (1926–2004) zenepedagógus, karnagy, műfordító, előadóművész, zenei ismeretterjesztő.

a kedvence voltam, ő választott ki egy szerepre Simándy József⁵ operaénekes művész mellé, Sosztakovics⁶ *Dal az erdőről* című művében, de általában is elmondható róla, hogy ha zenéről volt szó, akkor Lukin tanár úr vitt magával vagy éppen küldött engem. Csak később, miután már nem is jártam iskolába, jöttem rá, hogy ő mekkora név a zenei szakmában.

Csatári Bence:

A zenei képzést már ekkor elkezdte?

Pálffy Zsuzsa:

A háború befejeztével kezdtem el zongorázni tanulni magániskolában. A tanárnőm, Somogyi Adrienn minden évben a legjobb tanulókat elvitte a Zeneakadémiára bemutatni az ottani tanároknak. Ez én voltam, neki pedig meggyőződése volt, hogy én leszek a második Fischer Annie.⁷ Én viszont nem így gondoltam, ami abból is fakadt, hogy nagyon lámpalázás voltam még akkor, és az is előfordult velem, hogy eltértem a kottától és improvizálva tértem vissza az eredeti témához. Ebbe aztán bele is izzadtak az ujjaim, én pedig úgy döntöttem, hogy izzadt ujjakkal nem lehet jól zongorázni, énekelni viszont annál inkább. Ettől függetlenül a zenekonzervatóriumot elvégeztem párhuzamosan a gimnáziummal, és ugyanezt megtettem majd jóval később Kanadában is. De egy másik művészeti ággal, a tánccal is megismerkedtem közelebbről, amikor a Magyar Néphadsereg tánckarába felvettek, ami arra feltétlenül jó volt, hogy szokjam a színpadot.

Csatári Bence:

Gimnazista volt akkor is, amikor az 1956-os forradalom és szabadságharc zajlott Magyarországon. Mivel akkor már tizenhét éves volt, bizonyára mélyen beleégték az emlékezetébe az akkor történtek, már csak azért is, mert az önnel egyidős fiúk akár már a barikádokon is harcolhattak.

Pálffy Zsuzsa:

Nekem külön történetem van 1956-ról, ami nem közvetlenül kapcsolódik a politikához. A jóval korábbi előzményekhez hozzátartozik, hogy amikor harmadikos gimnazista voltam, Lelkes tanár úr – aki előzőleg a Sorbonne-on is tanított – beígért nekünk egy dolgozatot magyar irodalomból, amit nekünk csak két hét múlva kellett volna megírunk egy kötelező olvasmányból, de ő nem állt le velünk vitatkozni, kitűzte a dolgozat napját sokkal korábbi időpontra. Ekkor úgy határoztunk tizenvalahányan, hogy ellenállunk, sztrájkolunk, nem megyünk be az iskolába, hanem inkább elugrunk a közeli uszodába. Pórus járunk, mert olyan határozat született, hogy a rossz tanulókat eleve kicsapják, minket, jó tanulókat pedig megtartottak ugyan, de csak azzal a kikötéssel, hogy negyedik évfolyamra keresnünk kell magunknak egy másik gimnáziumot. Így kerültem az Apáczai Csere János Gimnáziumba, ahol a negyedik évfolyamot kellett volna abszolválnom. Igen ám, de latinból alig tudtam valamit, mert az előző helyen ebből a tantárgyból egy idős tanárunk volt, aki nemigen támasztott magas követelményeket, így sorra kaptam az egyeseket, ami az önérzetemet erősen bántotta, hiszen máskülönben jeles tanuló voltam. Éppen beteget jelentettem és otthon voltam, amikor kitört a

⁵ Simándy József (1916–1997) Kossuth-díjas operaénekes, főiskolai tanár, érdemes és kiváló művész. Magyarország egyik leghíresebb tenoristája volt, akinek hangja és alakja elválaszthatatlanul forrt össze több magyar nemzedék tudatában Erkel Ferenc Bánk bán című operájának címszerepével.

⁶ Dmitrij Dmitrijevics Sosztakovics (1906–1975) orosz zeneszerző és zongoraművész. Egyike a 20. század legjelentősebb komponistáinak.

⁷ Fischer Annie (1914–1995) a 20. század egyik legnagyobb, háromszoros Kossuth-díjas magyar zongoraművésze.

forradalom, amelynek leverése után elhatároztam, hogy elmegyek innen. El is indultam egymagamban, és büszkén mondhatom, hogy tizenhét évesen kezdtem el eltartani saját magamat. Oslinál illegálisan mentem át az osztrák–magyar határon – ezt akkoriban úgy hívták, hogy disszidáltam –, a vezetőmül szegődött parasztembernek pedig odaadtam a télikabátomat fizetség gyanánt. Ausztriában menekülttáborba kerültem, ahol két győri lánnyal arra jutottunk, hogy élünk a lehetőséggel, és noviciának álltunk a Benedek-rendben. Az ortodox zsidó nagyanyám bizonyára forgott a sírjában. Fehér fityulás apáca voltam, de ez nem tartott sokáig, mert menet közben rájöttem, hogy ez nem élet: vagy imádkoztunk, vagy dolgoztunk. Agyondolgoztattak minket, mert úgy gondolták, hogy a három magyar kislánynak oda lehet adni a legcsúnyább, legnehezebb munkákat, amiket ha befejeztünk, mehettünk imádkozni. Karácsonykor aztán megjöttek a kispapok a zárdába, én meg mondtam a lányoknak, akik különben unokatestvérek voltak, hogy mi nem vagyunk normálisak, ha ezt az életet választjuk, hiszen annyi jóképű fiatalember él a világban, Krisztusnak meg már van elég menyasszonya. A szavakat tettek követték, és kiléptünk a kolostorból, visszamentünk a lágerbe. Onnan aztán adódott az a lehetőség, hogy leérettségizhettem németül a magyar menekültek számára létesített gimnáziumban.⁸

Csatári Bence:

Hogy került aztán haza?

Pálffy Zsuzsa:

Érettségi után Németországban dolgoztam, bár mehettem volna ösztöndíjjal zeneakadémiára is zongorázni, de abból a kétszáz márkából biztos családi háttér nélkül nem lehetett megélni. Telefongyárban, konzervgyárban is dolgoztam, de volt, hogy egy keletnémet lány ajánlására még mosogattam is egy étteremben Stuttgart környékén, ahol fizetést nem, csak szállást és ellátást kaptam. Itt fordult elő, hogy csak úgy spontán odamentem a zongorához, a tulajdonos pedig rájött, hogy nekem ez milyen jól megy, így megkért, hogy játszam a vendégeknek is rendszeresen. Pénzt ezért sem adott, viszont a vendégeknek elhíresztelte, hogy „ungarische Flüchtling”, azaz magyar menekült vagyok, így a muzsikálásomért kapott borraivalóm is jelentősen megnövekedett. Amikor az étterem esténként bezárt, a keletnémet lánnyal még sokszor mentünk táncolni más szórakozóhelyekre. Egy ilyen alkalommal a Forelle bárban egy olasz zenekart hallván felpenderültem a pódiumra, és elénekelttem velük a *Bésame mucho*-t.⁹ Ez olyannyira megtetszett nekik, hogy el akartak vinni a svájci fellépéseikre. Mivel akkor még nem töltöttem be a nagykorúságot jelentő életkort, a gyámom nem engedett ki velük, holott már felmondtam az étteremben, így két szék között a pad alá estem. 1959 nyarán aztán végleg hazajöttem Magyarországra, mert hiányzott a családom. Olyannyira, hogy anyukámnak még verset is írtam, pedig az anyagi jólétem megvolt Németországban.

Csatári Bence:

Miként alakult a sorsa közvetlenül az 1959-es hazaköltözése után?

⁸ Pálffy Zsuzsa itt valószínűleg az 1958-tól németországi Burg Kastlban működő Magyar Gimnáziumra utal, amelynek jogelődje valóban Ausztriában működött, és tényleg németül oktatták a tárgyakat.

⁹ A *Bésame mucho* (a magyar változat címe *Szeretek én*, szó szerinti fordításban „Csokolj meg sokszor/nagyon”) egy spanyol nyelvű világszláger, boleroítmusban, a legismertebb mexikói dalok egyike. Consuelo Velázquez Torres mexikói zongoraművész és zeneszerző írta a darabot 1940–41-ben. Az első, aki rögzítette, Emilio Tuero volt, majd világszerte ismertté Lucho Gatica chilei énekes tette. Előadói voltak többi között Elvis Presley, Charles Aznavour, a Beatles, Édith Piaf, Louis Armstrong, Frank Sinatra, Andrea Bocelli, Julio Iglesias, Nat King Cole, Dalida, Diana Krall, Karády Katalin és Vámosi János.

Pálffy Zsuzsa:

Itthon a nagynéném felvetetett a munkahelyére bérelszámolóknak, közben pedig le kellett érettségiznem a magyar rendszer szerint is, mert nem fogadták el a német matúrát, csak a reáltárgyakból, ami némiképp érthető, hiszen Németországban nem tanultam magyar történelmet és magyar irodalmat sem. Így történt, hogy a Vörösmarty Gimnáziumban magyarból és történelemből lettem az érettségi vizsgát. Emlékszem, a történelemmegmérettetés előtt nagyon izgultam, mert nem volt időm tanulni, s emiatt csak a tananyag első felét vettem át rendesen. Így aztán addig-addig igazgattam a tételeket az asztalon, amíg sikerült két potyatémát húznom. Persze ez sem volt véletlen, a papírok kissé átlátszóak, én meg ezt kihasználva igyekeztem az egyszámjegyű tételeket megtalálni, hiszen azok a tananyag elején voltak. Sikerült, ahogy a vizsgám is.

Csatári Bence:

Hogy került ezután be a magyar könnyűzenei élet sűrűjébe?

Pálffy Zsuzsa:

Egészen hétköznapi, mondhatni banális módon. Ültünk a családdal otthon a rádió körül, és hallgattuk a Magyar Rádió tánczenei stúdiója növendékeinek a vizsgáját, amit egyesben közvetítettek. Adás alatt nekem olyan érzésem támadt, hogy ezt én is meg tudom csinálni, de azért megerősítést kértem és kaptam anyukámtól, aki mindenben támogott. Gyorsan megszereztem a rádió telefonszámát, és szerencsém volt, mert azt a tájékoztatást kaptam, hogy a következő évben is indul rádiós énekesképzés. Jelentkeztem is a következő évfolyam válogatására 1960-ban, amikor összesen 1200 jelölt közül kellett kitűnnöm a Bródy Sándor utcában. Először egy selejtezőn kellett túljutnom, amit sikerrel vettem, holott életemben akkor énekeltem először stúdióban, azt sem tudtam, hogy ki mit lát belőlem, amikor énekelek. De nem kellett szégyenkezni, mert bekerültem abba a hétfős keretbe, akiket végül több rostálás után felvettek. Az előző évfolyamban már ott volt Toldy Mária,¹⁰ Koós János,¹¹ Korda György,¹² én pedig mások mellett Mikes Évával,¹³ Szántó Erzsivel¹⁴ és Kerényi Gabival¹⁵ kerültem egy csoportba. Utóbbival kifejezetten jó barátságba kerültem, pedig megismerkedésünk elején eléggé lehangoló kritikát fogalmazott meg velem szemben, amikor azt mondta: „Neked nagyon szép hangod van, de nem tudsz énekelni. Nem is értem, hogyan kerültél ide.” Aztán fél év múlva közölte, ami különösen jól esett nekem: „Zsuzsi, te jobb vagy, mint az összes többi!”. Barátságának kifejezett jelét adta, amikor a pesterzsébeti Vasas Művelődési Házba, közkeletű nevén a Csilibé beajánlott, ez lett az első énekes munkahelyem.

¹⁰ Toldy Mária (1938) énekesnő, énektanár. A hagyományos tánczene egyik kiemelkedő képviselője. 1966-ban *Más ez a szerelem*, 1967-ben pedig a *Rövid az élet* című dala kapott megosztott első helyezést a Táncdalfesztiválon.

¹¹ Koós János (1937–2019) komolyzenei képzettségű táncdalénekes, előadóművész, humorista, színész. Legnagyobb slágerei: *Kislány a zongoránál*, *Sír a telefon*, *Annyi ember él a Földön*, *Kapitány*, *Nem vagyok teljesen örült*. Előadói, illetve első díjakat nyert az 1966-os, az 1968-as és az 1969-es Táncdalfesztiválokon.

¹² Korda György (1939) a magyar tánczene egyik legismertebb és a legrégebben a színpadon lévő előadóművésze, számos sláger előadója. 1967-ben a *Bocsánat, hogyha kérdelem* című dalával előadói díjat nyert a Táncdalfesztiválon. Emellett televíziós pókerközvetítőként is sikeres.

¹³ Mikes Éva (1938–1986) táncdalénekesnő, gyakran énekelt magyarul Édith Piaf-slágereket is. Az 1970-es évek elején felhagyott az énekléssel, férjhez ment az Express együttes dobosához, Kangyal Ferenchez. Ezután főként hangképzéssel foglalkozott.

¹⁴ Szántó Erzsi (1939) a hatvanas évek elejének egyik legnépszerűbb énekesnője, aki később Nyugat-Németországban kamatoztatta énektudását.

¹⁵ Kerényi Gabi (1939–2011) táncdalénekesnő, olyan nagy slágereket adott elő, mint a *Valaki kell nekem* is, a *Messze túl* és a *Naponta írógépen lekopogom*. Családalapítása után pályát módosított és pszichológus lett.

Ő mutatott be Majláth Júliának,¹⁶ a Táncdalfesztiválok ünnepelt zeneszerzőjének is. Kerényi Gabi és köztem az idők során nagyon komoly barátság szövődött, sajnos, amikor hazaköltöztem Kanadából, ő már nem élt. Mindent egybevetve pedig nem is a színpadokon, hanem a Magyar Rádióban kezdődött a komoly pályafutásom, itt adódott az igazi lehetőségem az áttörésre. Meg kell hagyni, a rádió olyan löketet adott sokunk karrierjének, ami manapság elképzelhetetlen.

Csatári Bence:

Hogy zajlott ez a fajta képzés a rádióban?

Pálffy Zsuzsa:

Konkrétan a hangképzésre mindenkinek el kellett járnia oda, ahova jónak látta, tehát ezt magánúton végeztük. Én Almási Anihoz jártam, aki alapvetően az operetténekesekkel foglalkozott, és kitüntetésnek kellett éreztem, hogy engem mint táncdalost elvállalt. Magukat a számokat Majláth Júliával vettük át, vele bővítettük a repertoárunkat, sokat dolgoztunk együtt. Egy idő után azt mondta, hogy már mindent megtanított nekem, többet nem tud adni, így azt tanácsolta, hogy járjak korrepetitorhoz. Ő lett az én szakmai pályafutásomban Hoffmann Ödön.¹⁷ Az artikuláció javítását pedig Balassa P. Tamás¹⁸ nagyszerű tanárunk és zongoraművész forszírozta folyton nekünk. Sokszor mondta, hogy minket nem lát senki, miközben énekelünk a stúdióban, nem tudják leolvasni a szánkról a szavakat, ezért figyeljünk erre jobban, és igaza volt. Felszólított, hogy ne „nyeljük le” egyik hangzót sem, mi pedig követtük a felszólításait. Ma ez teljesen másként van, alig lehet érteni az énekeseket, hogy miről is szól a dal, amit előadnak. Budajenőn mellettünk lakik Pataky Attila,¹⁹ őt simán meg lehet érteni, miről énekel, a mai feltörekvő generációkra viszont ez már nem jellemző. Ugyancsak nagyon jó iskolát kapott a másik, közelünkben lakó sztár, Kovács Kati²⁰ is, vele sokszor találkozunk kutyasétáltatás közben. Ők sem fiatalok már, de a férjem mindig azt mondja, hogy én hozzájuk képest is matuzsálem vagyok. Egy kis kitérő erejéig érdemes megjegyezni, hogy számtalan alkalommal dolgoztam együtt Nádas Gábor²¹ zeneszerzővel, akinek a fia, a később humoristaként magának nevet szerző Nádas György²² még a járókában topogott, miközben én az apukájával a dalait tanultam. Amikor végleg hazajöttünk Magyarországra negyven év után, látom ám a televízióban, hogy ez az egykor volt apróság mutatja be a fiát és az unokáját is. Ugyanígy jártam Rónai Egon²³ televíziós műsorvezetővel, akinek az apukájával szintén

¹⁶ Majláth Júlia (1921–1976) több száz, nagy sikerű slágert írt, több fiatal énekes karrierjét indította el. 1948-ban és 1968-ban megnyerte a rádió slágerversenyét. A Táncdalfesztiválok népszerű szerzője, 1967-ben nagydíjas.

¹⁷ Hoffmann Ödön azonkívül, hogy korrepetitorként működött, magánturnékat is szervezett. A zenés szakmában csak „Dönci bácsiként” ismert szakemberről elismerően nyilatkozott visszaemlékezésében többi között Csepregi Éva is.

¹⁸ Balassa P. Tamás (1922–2010) zeneszerző, karmester, zongoraművész, hangszerelő, több táncdalfesztiválon vezényelt. 1954-től 1959-ig tagja, illetve hangszerelője volt a Magyar Rádió Táncczenekarának, 1959 és 1985 között pedig ugyanitt tanított a tánczenei stúdióban. 1977-től 1982-ig vezetője volt az Országos Szórakoztatózenei Központ Stúdiójának.

¹⁹ Pataky Attila (1951) 1974-től az Edda Művek énekes, frontembere, a zenekar arca. 1985-től szinte az összes Edda-dalszöveget ő írta.

²⁰ Kovács Kati (1944) a három magyar beatlány egyike, az egyik legsokszínűbb hangú énekesnő, a beattól a rock and rollon, a blueson és a kemény rockon át a gospelig és a spirituáléig mindenféle stílusban otthonosan mozog. Kossuth-díjas, az egyetlen énekes Magyarországon, aki három Táncdalfesztivált is nyert (1966, 1972, 1981).

²¹ Nádas Gábor (1932–1987) zeneszerző, zongorista. Több mint négyszáz táncdala jelent meg hanglemezen Magyarországon, Dániában, Franciaországban, Nagy-Britanniában, Svédországban és Finnországban. Fia Nádas György humorista.

²² Nádas György (1962) Erzsébet-díjas és Karinthy-gyűrűs színész, humorista. Apja Nádas Gábor zeneszerző, zongorista.

²³ Rónai Egon (1962) újságíró, televíziós és rádiós műsorvezető, dolgozott egyebek mellett a Magyar Televízió popzenei műsoraiban (*Popkalapács*, *popgálák*), az A3 TV programigazgatójaként, a Sport TV műsorvezetőjeként,

dolgoztam együtt, mert konferanszié volt (eredetileg ügyvédként dolgozott), és amikor találkoztunk, megdicsértem, hogy kisbabaként milyen aranyos kis combjai voltak. Na így már érthető, hogy a nyolcvanhárom évem matuzsálemnek számít.

Csatári Bence:

Visszatérve a rádiós éneklésre, mennyi időt töltöttek énekképzéssel?

Pálffy Zsuzsa:

Az alapidőszak egy év volt, de mivel a csoportunkból engem találtak a legjobbnak, még bent fogtak egy félévre ezenfelül. Ekkor vették fel velem jutalom gyanánt Bágya András²⁴ *Nem állhat közénk* című számát, ami a *Házasságból elégséges* című film betétdala volt, igaz, akkor Németh Lehel²⁵ énekelte, és persze felvették ezt a dalt Bágya András feleségével, Hollós Ilonával²⁶ is. Viszont amikor egyszer leadták a rádióban az én hangommal, és Hollós Ilonát konferáltak be helyettem, betelefonáltam a szerkesztőségbe, hogy helyesbítsek. A másfél éves kurzus után sorra szerepeltem a rádiós vetélkedőkön, 1964-ben pedig ezek egyikén, a *Tessék választani!*-n tizenkétezer szavazattal többet kaptam a második helyezettinél a Vécsey Ernő²⁷–Szenes Iván²⁸-szerzőpáros által írt *Mondd meg, ha kellek!* című számmal.

Csatári Bence:

Megbízásokat, munkát is adott önnek a Magyar Rádió?

Pálffy Zsuzsa:

Hogyne, szerződéseim is volt velük, minden évben felvettünk egy bizonyos mennyiségű dalt, nem keveset. Ebből egy kis ízelítőt kaptam akkor, amikor 2007 körül készítet velem egy interjút a Petőfi Rádió, melynek során kaptam tőlük ajándékba egy CD-t, rajta 12 zeneszámmal. (Ekkor egy farmerszoknyában és farmerdzsekiben mentem be interjút adni, és nagyon jól esett, amikor a fiatal szerkesztők nem akarták elhinni, hogy én már a hatvanas évek elején is énekeltem. Nem mellékesen egy fogadást is megnyertem, hogy nem szövik a mondandómba egyetlen angol szót sem. Nem volt könnyű feladat, mert akkor még csak látogatóban voltam itthon, de sikerült.) Ennél persze sokkal többet énekeltem, ez egyfajta válogatás volt, persze

valamint a Magyar Rádióban, a Danubius Rádióban a Radio Bridge-ben, a Budapest Rádióban és a Pont FM-ben. Jelenleg az ATV műsorvezetője.

²⁴ Bágya András (1911–1992) eMeRTon-díjas magyar zeneszerző, érdemes művész, a Kádár-rendszer könnyűzenei életének egyik meghatározó alakja. A Magyar Rádióban zenei rendezőként is elévülhetetlen érdemeket szerzett. Első felesége Hollós Ilona volt, majd válásuk után, 1965-ben vette feleségül Toldy Máriát, akivel a házassága azonban nem volt hosszú életű, később Kemény Katalin közgazdászt vette feleségül.

²⁵ Németh Lehel (1932–2005) „a magyar Frank Sinatra” az ötvenes évek második és a hatvanas évek első felének kiemelkedő táncdalénekes, sokak szerint az első nyugati típusú sztár Magyarországon. 1957-ben már a Magyar Televízió szilveszteri adásában énekelt. A kommunista sajtó üzleti vállalkozásai miatt 1963-tól kikezdte, ezért röviddel ezután emigrált, ami miatt minden slágerét betiltották, illetve mással énekellették el. Kanadában habszivacsgyártó üzeme nagy üzleti sikert ért el, majd a legendás énekes a rendszerváltáskor hazatelepült, és még egyszer utoljára fellépett Magyarországon 1990-ben az Erkel Színházban.

²⁶ Hollós Ilona (1920–1993) karrierje a negyvenes években kezdődött, de táncdalénekesként a sikersorozata a hatvanas évek végétől megszakadt. A Magyar Rádió befolyásos zeneszerzőjének, Bágya Andrásnak az első felesége volt.

²⁷ Vécsey Ernő (1910–1977) 1947-től oktatott a Hivatásos Zenészek Zeneiskolájában, 1960-tól pedig az Országos Szórakoztatózenei Központ stúdiójában tanított éneket és zongorát. Több száz táncdala közül sokból sláger lett (*Én mindig Pestről álmodom, Nem tagadom, Béka-szerenád*). Az ő nevéhez fűződik Gershwin első magyarországi bemutatása is (*Rhapsody in Blue*, Zeneakadémia, 1939).

²⁸ Szenes Iván (1924–2010) eMeRTon-díjas dalszövegíró, dramaturg, zeneszerző, érdemes művész, Magyarország legtöbbet játszott szerzője.

csak azok közül, amelyek fennmaradtak. Úgy emlékszem, hogy mintegy harminc nótát vettem fel velem akkoriban a rádióban, de ebben nincsenek benne a fesztiválszámok, csak azok, amelyeket célzottan a stúdiós működésem során rögzítettünk. Egy felvételért százötven forintot kaptam.

Csatári Bence:

Járt külföldön is fellépni?

Pálffy Zsuzsa:

Számos országban megfordultam, voltam Csehszlovákiában – onnan hoztam magamnak fekete bőrkesztyűt, mert itthon nem lehetett kapni –, de a varsói Kongresszusi Központban is, amit a helyiek nagyon utáltak, mert az oroszok építették nekik, és lengyelül Kongresszovának hívták. Jártam Kelet-Berlinben, de átmentem az akkori NSZK-ba is, Münchenben sikerült fellépnem. Ide mindig valamelyik állami monopolcég vitt ki, alapesetben az Interkoncert²⁹ kötött szerződéseket a részemre, de vendéglátóhelyekre az Országos Szórakoztatózenei Központ (OSZK)³⁰ volt az impresszálo fél. Sajnos az Országos Rendező Irodához (ORI)³¹ hasonlóan az OSZK égisze alá tartozó Budapesti Vendéglátóipari Vállalat – amelynek műsoraiért Barna István felelt műsorszervezőként – sem fizette be utánunk a nyugdíjárulékokat, ezért olyan alacsony jelenleg is sok zenész nyugdíja, ideértve a rockzenészeket is.

Csatári Bence:

Az ORI és az OSZK által szervezett műsorok közül melyik élvezett elsőbbséget?

Pálffy Zsuzsa:

A karrierem különleges abból a szempontból, hogy az ORI által szervezett programokban többször vettem részt, mint OSZK-s engedélyezésű vendéglátóhelyeken, ennek ellenére képes voltam megtenni azt, hogy egy ORI-rendezvényről visszaérkezve elmentem az éjszakába énekelni, mert egy nálam tíz évvel fiatalabb kistestvér és egy beteg édesanya mellett kellett a pénz. Az is előfordult, hogy Ózdról motorkerékpáron jöttem haza éjszaka, hogy Budapesten is felléphessek. Még azt is megtettem, hogy az ORI-műsorban direkt előre kértem magam, hogy időben visszaérjek a lokálomba, sőt az is rendszeresen megtörtént, hogy

²⁹ A Külföldi Impresszálo Irodaként is emlegetett monopolszervezet 1960. július 1-én vette fel a Nemzetközi Koncert Igazgatóság (NKI) nevet, ténylegesen azonban csak 1961. január 1-től végzett önálló tevékenységet. Zenei berkekben röviden Interkoncertként emlegették. Komoly- és könnyűzenei tevékenységet egyaránt folytatott, a külföldi produkciókat Magyarországra, míg a magyar előadásokat külföldre menedzselte, több okból is erősen változó hatékonysággal. 1988 elején, a Kádár-rendszer szigorának enyhülésével megszűnt a monopóliumuk, de tevékenységüket még a rendszerváltás után is üzték egy ideig.

³⁰ Az OSZK a Belkereskedelmi és a Művelődésügyi Minisztérium együttes felügyelete alá tartozott, feladata volt az állami és szövetkezeti vendéglátóiparban, kultúrházakban és tánciskolákban működő népi és tánczenészek, énekesek felügyelete. 1956–1958 között a Művelődésügyi Minisztérium végezte a vendéglátóipari zenészek kategorizálását, ami a működési engedélyek kiadását vagy megvonását jelentette. Ezt a feladatot vette át az Állami Hangverseny- és Műsorigazgatóság 1958. február 1-jétől, illetve ezután az OSZK 1960-tól. A vendéglátós könnyűzenészek egzisztenciája tehát 1960-tól az OSZK jóindulatától függött.

³¹ Az Országos Rendező Iroda (ORI) 1958 és 1991 között működött belföldi koncertszervező monopolcég volt, az Állami Hangverseny- és Műsorigazgatóság jogutódjaként. Lakatos Éva, Keszler Pál, Bulányi László, Bali György és Gál Iván igazgatóként, majd a rendszerváltáskor Gödöllői Lajos kormánybiztosként állt az élén. Mint cenzurális intézmény kiadta a működési engedélyeket, amennyiben az ORI-vizsgákon megfeleleltek a művészek, illetve megállapította a fellépti díjukat. A zenészeket tudásuk alapján A, B, C és D kategóriákba sorolta, amely egyúttal meghatározta fizetésüket is. A koncerteket egyrészt az ORI maga szervezte a vele szerződésben álló zenészeknek, másrészt a muzikusok által lekötött koncerteket előzetesen jóvá kellett hagynia.

pendliztem egy éjszaka három szórakozóhely között, de csak az első működött úgy, mint egy bejelentett állás, tehát kizárólag ők fizették utánam a társadalombiztosítást. Idetartozik, hogy nekem mindössze egy éven múlt, hogy magyar nyugdíjam is lehessen, ugyanis tizennégy évet igazolt vissza a Nyugdíjbiztosítási Igazgatóság annak ellenére, hogy a tizenötödik évet is tudtam igazolni, amikor Kanadában énekeltem, de én magamtól, kvázi önszorgalomból még befizettem a jövedelmem után a járulékokat. Ennek írásos bizonyítékai a kezemben vannak, de már nem szeretnék ezzel foglalkozni, nem szorulok rá.

Csatári Bence:

Ezek szerint le kellett tennie az ORI- mellett az OSZK-vizsgát is.

Pálffy Zsuzsa:

Természetesen, mindkettővel rendelkezem. Mintegy tréfaként és ironikusan terjedt a szakmában, hogy az OSZK-ban az énekesek, az ORI-ban a művészek tesznek le vizsgát, de persze ezt nem kell komolyan venni, legalábbis én ezzel mindig vitatkoztam. A hivatalos kultúrpolitika mindenesetre sokkal komolyabban vette a nagyszínpados szereplést, ezért részesítette előnyben és tartotta nagyobb becsben az ORI-vizsgásokat, mint azokat, akik egy étteremben vagy bárban léptek fel. Én ezzel a felfogással soha nem tudtam azonosulni, mert szerintem sokkal könnyebb egy nagyszínpadon énekelni számos zenész társaságában, mint kínlódni egy lokálban, ahol az emberek zenehallgatás mellett isznak-esznek, és alkalomadtán, csak „mellékesen” hallgatnak zenét, ugyanis így sokkal nehezebb a figyelmüket felkelteni és az érdeklődésüket fenntartani. Egy alkalommal Kanadában is így utasítottam vissza egy ajánlatot Torontó lelegegánsabb hoteljében, a Black Night-ban, ahol az angol királynő is meg szokott szállni – ez utóbbi tény azonban csak utólag tudtam meg –, mert igencsak furcsálltam, hogy az emberek a zenére táncoltak, holott elvártam volna, hogy rám figyeljenek, amikor fellépek. A heti hatszáz dolláros gázsí sem győzött meg arról, hogy nekem ezt el kellene fogadnom. Ezzel szemben a magyar közönség engem nézett produkció közben, igaz, csak százötven forintos volt a fellépti díjam. Persze megbántam, hogy ennyire önérzetes voltam, mert időközben megtudtam, hogy többi között Ella Fitzgerald³² és Frank Sinatra³³ is így kezdték pályafutásukat, de akkor már nem hívtak többé.

Csatári Bence:

Az ORI-vizsgát milyen feltételek között tette le?

Pálffy Zsuzsa:

Nagyon érdekes volt a helyzet, mert akkoriban éppen gázsizárlat volt, ami azt jelentette, hogy aki abban az időben vizsgázott le, amikor én, mindenki egytől egyig legfeljebb százötven forintot kaphatott műsoronként. Aztán persze ezt feloldották, de ez abban a konkrét időszakban nagyon érzékenyen érintett bennünket, és ez bizony még a legnagyobb sztárokat is érintette, mint Koós János vagy Korda György. Úgy emlékszem, hogy kétféle számot kellett előadni a vizsgán, egy gyorsat és egy lassút, és kérdeztek zeneelméletet is. Abban is biztos vagyok, hogy ma sem lenne szabad senkit sem mikrofonhoz engedni énekelni, ha nem tud legalább egy hangszerezen játszani, és nincsen tisztában a zenei alapokkal. Minimum ismernie kellene a kottát,

³² Ella Jane Fitzgerald (1917–1996) tizenháromszoros Grammy-díjas amerikai dzsesszénekesnő, szakmájának minden idők egyik legkiemelkedőbb személyisége.

³³ Frank Sinatra (1915–1998) a „Hang” vagy az „Öreg Kékszemű” becenévre hallgató, többszörös Grammy- és Oscar-díjas, olasz származású amerikai pop-dzsessz énekes és színész, akit az egyik legnagyobb hatású 20. századi zeneművésznek tartanak. Világszerte több mint 150 millió lemezt adott el.

mert aki nem tud kottából énekelni, az nem is igazi zenész. Most például felkértek, hogy énekeljek el egy Dankó Pista³⁴-számot (magyar nótát ezelőtt soha életemben nem énekeltem színpadon, de elcsábítottak, mert az öcsém a Magyar-nóta Szerzők és Énekesek Szövetségének alelnöke), de nincs meg a kottája, ami így elég nagy kihívás, mert a legnagyobb internetes zenei megosztó oldalon bizony mindenki egy kicsit másként énekli ezt a dalt, pedig jó volna tudni, hogy hangzik pontosan az eredeti verzió. Amikor pályám során Hoffmann Ödön lejátszott nekem egy számot, hogy énekeljem el, mindig elkértem a kottát, mert vizuális típus vagyok, szeretem látni, amit aztán előadok.

Csatári Bence:

Az éjszakai élet színvonalas zenei produkcióiban tehát szintén részt vett. Történtek itt is különleges dolgok?

Pálffy Zsuzsa:

A Béke kupolában kezdtem ezen a téren a pályafutásomat, a legtöbbet pedig a Maximban és a Moulin Rouge-ban énekeltem. A Maximnak volt egy nyári játszóhelye Siófokon, ott is gyakran felléptem. A Savoy-ban szintén sokszor előfordultam, ahogy az Éden bárban is rendszeres szereplő voltam. Az EMKE-ben pedig igazi nagyüzemben dolgoztunk, volt olyan időszak, amikor óránként cserélődött a műsor, és minden énekes kétszer került sorra egy este. Akivel ki akartak szűrni, annak kora esti és hajnali időpontokat adtak, teljesen feldúlva az éjszakájukat, de velem ilyet soha nem csináltak. A kerületi tanácstól mindig jött egy hivatalnok vagy egy egész bizottság, amely előzetesen megtekintette a műsorunkat, és eldöntötte, hogy az adott dalt el lehet-e énekelni közönség előtt. Egyszer még azzal is meggyanúsítottak a jelentésükben, hogy az Éden bárban izraeli zászlókat lengettem, holott ebből egy szó sem volt igaz, legfeljebb annyi, hogy két zsidó dalt, a *Hava Nagilat* és a *Yiddishe Mame*-t elénekeltem. Jött is az újabb ellenőrzés, amelynek keretében megállapították, hogy a jelentésben foglaltak nem feleltek meg a valóságnak, így mehetett tovább a műsorom. Persze egy ilyen közeg szinte vonzza ezeket a különleges szituációkat. Egyszer a Maximban főpróba során nagy elánnal jöttem előre, de figyelmetlen lehettem, mert fenékre estem, és lecsúsztam egészen a forgószínpad széléig, ami bekapta a harisnyámat. Azt mondta Barna István viccesen, amikor ezt látta, hogy ez annyira látványos volt, hogy minden este így kellene csinálnom. Azt válaszoltam erre kissé pikírten, hogy akkor ezt majd ő csinálja meg. De ide elég sokszor maga Kádár János³⁵ is ellátogatott, nem dorbézolt, általában a műsor után érkezett, hogy ne vonja el a közönség figyelmét a produkcióról. Amikor nálunk volt, akkor velünk fejezte be a napját, én meg mondtam neki néha, hogy „Kádár elvtárs, milyen jó, hogy már megint nálunk van”. Megivott egy sört, elbeszélgetett a művészek egyikével, másikkal, ez idő alatt pedig képletesen szólva mindenki vigyázzban állt, nehogy valami gikszer történjen. Mindig egy szürke, hosszú kabát volt rajta, és általában egyedül jött és úgy is távozott.

³⁴ Dankó Pista (1858–1903) a legismertebb magyar nótaszerző, cigánymuzsikus, aki még az orosz cári udvarban is játszott. Számos betétdalt írt népszínművekhez, csaknem ötszáz nótát írt. Pósa Lajos, Gárdonyi Géza, Békefi Antal, Tömörkény István írtak szöveget a dalaihoz. A népies műzene egyetlen olyan alakja volt, akinek személyét több író és költő megörökítette. Egyébként ő sem értett a kottához.

³⁵ Kádár János (1912–1989) kommunista politikus, az 1956–1989 közötti korszak névadója. Már a Rákosi-rendszerben szerepelt a párt felső vezetésében, többek között belügyminiszter, illetve a budapesti pártbizottság első titkára volt. 1951–1954 között életfogytiglani börtönbüntetését töltötte, majd amnesztiával szabadult. Szerepelt 1956-ban Nagy Imre második kormányában, amelyet időközben titokban otthagyott, hogy a forradalom és szabadságharc leverését magára vállalja és behívja a szovjet hadsereget Magyarországra. Legitimációja az 1956-os forradalom ellenforradalomra minősítésén nyugodott. 1956 novembere és 1988 májusa között az MSZMP első titkáráként, majd főtitkáráként Magyarország első emberének számított. Kétszer volt miniszterelnök, személye és a nevéhez köthető politika ma is éles viták tárgya.

Csatári Bence:

Mint képzett énekes hogyan került be a legjobbak versenyébe, akár a Magyar Rádió *Tessék választani!* vagy *Made in Hungary* című megmérettetéseibe, vagy a Táncdalfesztiválokra?

Pálffy Zsuzsa:

A tudáson kívül nyilvánvalóan kellett hozzá a rádiós képzés során kialakult személyes kapcsolatok is, az, hogy ismerjék a nevemet és a kvalitásaimat, mert így nagyobb bizalommal hívtak egy-egy szám eléneklésére. Az 1964-es győzelmem ettől függetlenül meglehetősen váratlanul ért, és ha még azt is hozzávesszük, hogy ezen a *Tessék választani!*-n még a második szám is zenekari darab volt, akkor különösen felértékelődik az első helyezésem, ugyanis énekesnek mögöttem már csak a harmadik helyezést osztották ki. A *Mondd meg, ha kellek!* című szám annyira sikeres volt, hogy még 2009-ben is felkértek, adjam elő a Papp László Sportarénában, ahol teljesen más felfogásban, swinges stílusban vittem színpadra. Nagy örömömre 11 ezer ember állva tapsolta meg a produkciót, ami eszméletlenül jó érzés volt számomra, a magyar táncdalénekesek egyik nagy ikonja, Németh József³⁶ pedig még egy csokor virágot is hozott fel nekem köszönetképpen a produkció után. Még talán azt is mondhatjuk, hogy ez a siker némi elégtétel is volt az akkoriban átélt megpróbáltatásokért.

Csatári Bence:

Miért, abból is kijutott önnek?

Pálffy Zsuzsa:

Nem szeretek panaszkodni, de azért megállapíthatjuk, hogy voltak nagyon furcsa esetek is. Az egyik fesztiválon Sárosi Kati³⁷ is benne volt a zsűriben, aki nekem nagyon jó barátnőm volt. Egyszer csak azt látom a produkcióm után, hogy egy nagy nullát tart a feje fölött pontszám gyanánt, ami különösen meglepett. Persze tévedés volt, és Kati kijavította magát egy nyolcasra. Ekkor jött a hidegzuhany: az általa adott pontszámot valamilyen rejtélyes oknál fogva „véletlenül” nem számolták hozzá a többi pontomhoz, így maradt az eredeti összeg, amivel nemhogy nem lehetett nyerni, de még a dobogó közelébe sem lehetett férkőzni. A másik barátnőm, Mikes Éva pedig valósággal sírt, mert nem akarta elhinni, hogy arra a számra, amit énekelt, és a Ganz-Mávag egyik alkalmazottja írta, kizárólag a gyárban dolgozó háromezer ember szavazott, ennyi volt ugyanis hivatalosan a rá adott szavazatok száma. Mikes Éva felháborodva kérdezte: „Rajtuk kívül senki másnak nem tetszett a produkcióm?” Amikor egyszer erről Koós Jánossal beszélgettek, konkrétan neki szegezte a kérdést, hogy vajon mennyit fizetett ő az „illetékeseknek”, azaz a döntéshozóknak annak érdekében, hogy a száma sikeres legyen? Mert ez a gazdagok fesztiválja – tette hozzá. Ő meg csak csodálkozva

³⁶ Németh József (1931–2012) a hatvanas évek elején tűnt fel, amikor Mikes Évával közösen elénekelte a *Téli szerelem* című film betétdalát, az *Angélat*. Elegáns stílusa, mindig kifogástalan megjelenése miatt hamar népszerűvé vált a hagyományos tánczene rajongóinak körében. 1963-ban megjelent első kislemezét számtalan más is követte olyan slágerekkel, mint a *Kicsit szomorkás a hangulatom* (1965), a *Nem kell nékem nagyhercegnő* (1965) vagy például a *Négyszemközt*. A beat előretörésével veszített népszerűségéből, Németországba disszidált, csak az 1990-es évek elején tért vissza Magyarországra.

³⁷ Sárosi Katalin (1930–2000) a Napsugár nevű énekesnőben kezdte pályafutását, majd 1958-tól a Budapest Kávéházban énekelt. Első rádiófelvételét 1959-ben sugározták, majd a hatvanas évek első felében a Magyar Rádió legfoglalkoztatottabb énekesnője lett. A magyar Caterina Valente-ként emlegették. Karrierjét egyengette férje, Zsoldos Imre, a Stúdió 11 egyik vezetője.

ámuldozott, hogy ilyen egyáltalán létezik. Nem szoktam a nehezítő körülményekre hivatkozni az interjúkban, de úgy gondolom, ezt meg kell említenem.

Csatári Bence:

Úgy látszik, az ön életét át- meg átszövik a szinte abszurdba hajló történetek.

Pálffy Zsuzsa:

Én is így érzem, és még sok mindent el lehetne mesélni ennek kapcsán. Egy másik alkalommal a balatonszéplaki újságíró-üdülőben nyaraltunk a későbbi ORI-igazgató férjemmel, Bulányi Lászlóval,³⁸ aki akkor éppen a Hungexpónál dolgozott. Egész jó kis csapat gyűlt ott össze, mások mellett a Zsoldos házaspár, azaz Zsoldos Imre³⁹ és Sárosi Kati, Szenes Iván és családja. Egyszer csak megált az üdülő előtt egy autó, és a férjemet keresték, aki azzal jött vissza hozzám, hogy mit válaszoljon. Én azt se tudtam, mi volt a kérdés, de mikor megtudtam, ledöbbsentem. Az iránt érdeklődtek ugyanis a rejtélyes alakok, hogy megvesszük-e a férjemmel azt a Fiat 128-as autót, amit felajánlottak, mert ha igen, akkor enyém lesz az első helyezés. Hiába lett volna rá pénzünk, én ezt a felvetést felháborítónak tartottam, és kapásból elutasítottam, mert tartottam magam annyira tehetségesnek, hogy ne legyek ilyen aljas eszköz segítségével győztes. Egy biztos, nem tudjuk, mi zajlott a háttérben, ezek alapján is csak sejthetjük. Szenes Iván különben egy korrekt ajánlattal állt elő még 1975-ben, amikor azt mondta nekem, ha állom az utazási költségeimet, segít kijutni San Remóba, a fesztiválra,⁴⁰ ami óriási presztízst jelentett volna. Sajnos éppen akkor írtam alá a kanadai szerződésemet, így ez a terv is kútba esett. Igazából, ha jobban belegondolok, nem is bánom, hiszen nem állt mögöttem senki.

Csatári Bence:

Úgy érezte, hogy ekkoriban szüksége lett volna egy menedzserre?

Pálffy Zsuzsa:

A pályámon meghatározó kellett volna hogy legyen egy menedzser közreműködése, de sajnos ilyesmire nem is lehetett gondolni az akkori viszonyok között. Így jobb híján nekem kellett döntenem, hogy kiknek az ajánlatát fogadom el, és rendszerint az volt a meghatározó,

³⁸ Bulányi László ORI-igazgató (1987–1988) nevéhez fűződik az 1988-ban kipattant hírhedt „ORI-ügy”, ami Bulányi 1988. november 4-i öngyilkosságához vezetett. Ezt a kommunista titkosszolgálattal való szoros kapcsolatával hozza összefüggésbe a mai napig a zenész szakma. Közmondásos, hogy ujján volt egy olyan pecsétgyűrű, amelyről előszeretettel hangoztatta, hogy méreg van benne, és szükség esetén annak tartalmát habozás nélkül kiüríti. Szőnyei Tamás: *Nyilván tartottak. Titkos szolgálók a magyar rock körül 1960–1990*. H. n. [Bp.] 2005.

³⁹ Zsoldos Imre (1919–1985) karmester, trombitás és zeneszerző, 1948-tól a Magyar Rádió munkatársa, majd a Magyar Rádió Táncczenekarának karmestere és szólistája, a Stúdió 11 zenekar alapítója. Autóbalesetben halt meg.

⁴⁰ Az 1951-ben indult, minden évben februárban tartott dalfesztivált tartották a Ligur-tenger partján lévő San Remóban. A magyar Tánccdalfesztivál is főként ennek mintájára indult el 1966-ban.

hogy ki ajánl többet.⁴¹ Latabár Kálmánnal⁴² viszont más volt a helyzet, óriási megtiszteltetés volt, hogy engem hívott meg brigádjába énekelni. Emlékeim szerint – persze lehet, hogy elfogult vagyok – az egyetlen rendes ember közöttük Latabár Kálmán volt. Mint menet közben kiderült, nagyon sok visszaélést követtek el, nyomozás indult a brigád után egyebek mellett illetéktelenül felvett pénzek miatt. De ez nem a Kálmán bácsi ügye volt, hanem a szervezőé. Kálmán bácsinak is volt azonban egy emlékezetes esete velem, egyszer cukorbeteg letére az egyik fellépés után megette a tortámat, amit egy cukrász süített a tiszteletemre, de szerencsére a jókor és jó adagban beadott inzulin megmentette az életét. Sajnos túl sokat tudtam a szervező viselt dolgaikról, így egy idő után ez az ember megkért, hogy „magamtól” menjek el a csapatból, és ezt „önként” jelezzem Kálmán bácsinak. Persze ez eszem ágában sem volt, amire ő megfenyegetett, hogy neki messzire elér a keze, majd megbosszulja ezt rajtam.

Csatári Bence:

Hogyan?

Pálffy Zsuzsa:

Elintézte például, hogy a televízióba nem tudtam bejutni ez után az affér után, és ezen kívül is ott ártott, ahol csak lehetett. Mivel ekkor még mindig nagyon fiatal voltam, tele naivitással, nem voltam erre felkészülve, váratlanul ért engem ez az eléggé aljas támadás. Ugyanebbe a sorba illik a *Tapsifüles* című televíziós műsor, amelyben a sikert, azaz az emberek tapsolásának hangerejét egy műszer mérte – innen a szellemesnek szánt műsorcím. Mindenki playbackról énekelt, engem kivéve, nekem ezt nem engedték meg, mondván, hogy én úgyis meg tudom oldani ezt a feladatot a helyszínen kiénekel hangommal is, miközben egy padsoron kellett felfelé mennem. Nem volt mit tenni, teljesítettem a rendezői utasításokat, és a nehezítő körülmények ellenére is tudtam hozni a formámat, amit a közönség nagy tapsal jutalmazott. Az utánam következő csehszlovákiai énekesnő hallhatóan kevesebb tapsot kapott nálam, de a rendezőnek valami rosszul felfogott vendégszeretetből fakadóan ez nem tetszett, mert szerinte hogy nézett volna ki az, hogy egy „baráti” szocialista országból jövő művész produkciója kisebb sikert arat, mint a magyar énekesnő? Ezért hát újra felvetette velem a számomat, de immáron úgy, hogy utasítása alapján jóval kisebb tapsot kapjak, mint korábban, illetve mint a csehszlovákiai kollégánóm. Nem akartam hinni a fülemnek, de ez tényleg megtörtént, és annyira el voltam keseredve, hogy a felvétel után elmentem a zenészekkel az Egyetem presszóba, ahol – pedig ilyet nem szoktam csinálni – úgy leittam magam, hogy alig tudtam hazamenni. Annak ellenére, hogy mi énekesek voltunk a műsor főszereplői, akkor sem tudta és most sem tudja közülnök senki biztosra mondani, hogy kinek a parancsára manipulálták a műsort, mert sokféle megoldás létezik erre a kérdésre.

Csatári Bence:

⁴¹ A Kádár-rendszerben kötött gázsikkal szerepelhettek a művészek a színpadokon, legfeljebb abban lehetett különbség, hogy egyes helyeken nem az ORI- vagy OSZK-vizsga által meghatározott maximumot adták meg az énekeseknek, hanem kevesebbet, amihez az alkalmi helyi rendező szerveknek joguk volt. Továbbá abban is lehetett különbség a helyszínek és az alkotói közösségek között, hogy mekkora mértékben tudták elszámolni – kihasználva és rugalmasan értelmezve a szabályokat – az úti- és szállítási költségeket. Ha ebben partnerre találtak a szervezőkben, akkor jobb kondíciókkal is tudtak dolgozni a fizetéskiegészítéssel. Harmadrészt pedig abban is volt mozgásterük az énekeseknek, hogy olyan lehetőségeket fogadtak el, amelyek keretében egy este akár többször is felléphettek, amivel szintén növelni tudták a fellépti díjaikat.

⁴² Latabár Kálmán (1902–1970) Kossuth-díjas színművész, érdemes és kiváló művész, ahogy rajongói – főként a gyereknézők – nevezték: *a Latyi* a 20. század egyik legnépszerűbb magyar komikusa.

Lehet, hogy a televízióban voltak ellenségei, de azért a rádió mindenképpen az alma materének számított, ott sem találta meg számításait?

Pálffy Zsuzsa:

Úgy ítélem meg, illetve a sorsomon keresztül ez úgy jön le ennyi idő távlatából, hogy a televízióhoz képest a rádióban sokkal jobban megbecsültek bennünket, ott odafigyeltek ránk, és nem volt annyi disznóság sem. Megbízta bennünk, igazi művészek tekintettek minket, és éreztük, hogy tényleges segítséget kapunk. Nemcsak alkotói értelemben, hanem emberileg is, mert élvezet volt eljárni a Pagodába, ahol a rendszer által is művészként elismert színészek visszaköszöttek nekünk, és azon vettük észre magunkat, hogy hamarabb megyünk be a felvételeinkre, csak hogy együtt lehessünk nemcsak egymással, de a nagy sztárokkal is, akik felkaroltak bennünket. Különösen jó emlékeim vannak Szepesi Györgyről.⁴³ Azt már csak sajnálkozva jegyzem meg, hogy a rádiós felvételeim egy részének szórén-szálán nyoma veszett, hiába akarná valaki meghallgatni, egész egyszerűen eltűntek. Ilyen egyebek mellett a Beatles⁴⁴ *Something* című száma, amit Máté Péter⁴⁵ kíséretével vettünk fel.

Csatári Bence:

A Táncdalfesztiválok háromszor is szerepelt, 1967-ben, 1968-ban és 1971-ben, de a dobogóra nem sikerült felkerülnie. Ez mennyiben múltott a dalszerzőkön, illetve a szervezőkön?

Pálffy Zsuzsa:

Nagyon sokban, jóformán teljes mértékben, ha ugyanis nem megfelelő színvonalú dalt kaptam, akkor azzal nem tudtam nagyot alakítani. Ha viszont valaki jó számot kapott, akkor akár közepes előadói és énekesi képességekkel is sikert arathatott. Nekünk nemigen volt bebeszolásunk abba, hogy milyen számmal indulunk, ezt a „nagyok” döntötték el egymás között, a szerzők kinézték maguknak a számukra legmegfelelőbb delikvenst az élvonalból, és ha szerencséje volt az embernek, akkor kiemelkedő dalt kapott, ha nem, akkor maradt a „futottak még” kategóriában. A *Rengeteg bajom van veled* című könnyed hangvétellű nótát kifejezetten rossz választásnak gondoltam már akkor is az alt hangfekvésemhez, ezt szerintem Harangozó Teri jobban el tudta volna énekelni, de nem tehettem mást, vagy elénekeltem ezt, vagy egyáltalán nem léphettem volna fel a Táncdalfesztiválon. Az 1972-es évre már megelégedtem ezt a másodhegedűs szerepet, illetve azt, hogy nincs bebeszolásom abba, hogy milyen dalt énekeljek, ezért nem is vállaltam a fellépést. Persze a mai napig nem tudom eldönteni, hogy ez vajon akkor jó döntés volt-e. A szerzők közül mindenkivel jóban voltam, kivéve S. Nagy Istvánt,⁴⁶ akit nagyon rossz modorú embernek tartottam, és van bennem egy

⁴³ Szepesi György (1922–2018) rádiós sportkommentátor, „az Aranycsapat tizenkettedik játékosa”. 1967–1975 között a Magyar Rádió szakszervezeti bizottságának elnöke volt, majd 1978-ig bonni tudósítónak dolgozott. 1979–1986 között a Magyar Labdarúgó Szövetség elnöki tisztségét töltötte be, részben eközben, 1981 és 1992 között a Szórakoztató és Sportfőosztály osztályvezetője volt a Magyar Rádióban. 1982–1994 között a FIFA vezető testületében is helyet kapott.

⁴⁴ Az 1960-ban Beatles nevet felvett angol együttes volt a könnyűzene legnagyobb hatású és legsikeresebb zenekara, amely 2004 végéig világszerző több mint 1,3 milliárd lemezt adott el, többet, mint bármely más banda. Tagjai: Paul McCartney, John Lennon, George Harrison és Ringo Starr.

⁴⁵ Máté Péter (1947–1984) énekes, zeneszerző, zongorista és hangszerelő. Közel 150 dal szerzője és előadója. Leghíresebb slágere, ami nemzetközi siker lett Sylvie Vartan feldolgozásában, az *Elmegyek* című szám volt.

⁴⁶ S. Nagy István (1934–2015) eMeRTon-díjas dalszövegíró, Magyarország egyik legtermékenyebb slágergyárosa, előadóművész. Dalait énekelte mások mellett Aradszky László, Csongrádi Kata (S. Nagy felesége), az Edda, a Hungaria, Koncz Zsuzsa, Koós János, Korda György, Kovács Kati, Máté Péter, a Metro, a Neoton, az Omega, a Piramis, Szécsi Pál, Zalatnay Sarolta és Zorán. Sok együttest felkarolt, cserébe felkerült dalaik szerzői közé, holott

rossz érzés, hogy valahol egy kicsit köze volt Szécsi Pál⁴⁷ tragédiájához. Nagyon jó kapcsolatom volt Kalmár Tibor szövegíróval,⁴⁸ Szenes Ivánnal pedig kifejezetten baráti volt a viszonyunk. Tulajdonképpen annak ellenére, hogy mindenkinek a számát elénekeltem, aki felajánlotta nekem a lehetőséget, és ebben benne volt lényegében az egész komplett hazai élmény, nem sikerült átütő sikert elérnem a Táncdalfesztiválokon.

Csatári Bence:

Ha végigtekint az egész pályafutásán, művészi szempontból melyik zeneszámba a legbüszkébb azok közül, amiket előadott?

Pálffy Zsuzsa:

Egyértelműen a *Macskák* fő slágerére, az *Emlék* című számba, amit teljes három oktávban énekeltem el Auth Ede⁴⁹ kíséretében. Persze megvan ennek az ellenkezője is, amikor olyan felvételek kerültek ki rólam, amikről én nem tehetek, mert nem tudtam, hogy már éppen veszik is, de sajnos bele kell törődnöm, hogy ezek is fennmaradnak az utókornak, még ha nem is publikálásra szántam.

Csatári Bence:

Itt érdemes kitérnünk arra, hogy vajon milyen viszonyt ápoltak egymással és az őket kísérő zenészekkel a táncdalénekesek. Mivel ugyanazon a viszonylag kis piacon kellett megélniük, ráadásul a koncertszervezést is monopolizálta a pártállam, nem lengte be az egymással kialakított kapcsolatokat a kenyérféltés?

Pálffy Zsuzsa:

Lehet, hogy patetikus hangzik, de ettől még így igaz, hogy nagyon nagy szeretet hatotta át a hatvanas években az egész zenés szakmát, egy-két kivételtől eltekintve, noha persze természetes volt, hogy rivalizálunk egymással. De ez egyáltalán nem ment vérre, valahogy mindig azt éreztük, hogy összetartozunk. Nem az volt az érdekes, hogy ki énekel bárban, ki pedig nagyszínpadon, közöttünk akkor is volt egyfajta összetartó erő. Meg kell mondanom, ezt a szeretetet a mai napig is érzem feléjük, még úgy is, ha már nem élnek. Aradszky Lacival⁵⁰ például ugyanabba a gimnáziumba, a Fazekasba jártunk, amikor ő érettségizett, én második voltam, és én tanítottam meg táncolni, aztán jóval később én vettem át az albérletét a

alig vagy egyáltalán nem írt a szövegeikbe. Több zenész emlékezik arra is, hogy jelentős pénzüsszegekért cserébe vállalta, hogy közbenjár az érdekükben a nagyobb publicitás reményében.

⁴⁷ Szécsi Pál (1944–1974) énekes, szövegíró. 1967-ben a salgótarjáni amatőr versenyen megnyerte az énekesek versenyét, ugyanebben az évben a Táncdalfesztiválon a *Csak egy tánc volt* című dallal második helyezést ért el. Legismertebb slágerei közé tartozik a *Gedeon bácsi* és az *Egy szál harangvirág*. Tagja lett a Rádió Tánczenei Stúdiójának. Közismert volt szerelmük Domján Edittel, akinek öngyilkossága után jelenlegi ismereteink szerint – bár efelől újabban merültek fel kétségek – ő is önkézzel vetett életének.

⁴⁸ Ifjabb Kalmár Tibor (1920–1998) szövegíró dalait többi között Ambrus Kyri, Aradszky László, Bakacsi Béla, Fenyvesi Gabi, Harangozó Teri, Hollós Ilona, Koncz Zsuzsa, Korda György, Kovács Erzsi, Kovács Kati és Koós János énekelte.

⁴⁹ Auth Ede (1939) magyar zongorakísérő, korrepetitor, hangszerelő, sikeres táncdalszerző. Együttesei: Tóth Zoltán Big Band, Tóth-vokál, valamint a Bergendy-együttes zongoristája volt. Ő szerezte többek között az 1966-os Táncdalfesztiválra írt, Zalatnay Sarolta által előadott és második helyezést elért *Hol jár az eszem?* című számot, valamint a Szécsi Pál által elénekelt *Pillangót*. Felesége Balázs Boglárka egy ideig szintén énekesnő volt, később elismert fül-orr-gégész orvos lett. Lányuk Auth Csilla énekesnő.

⁵⁰ Aradszky László (1935–2017) táncdalénekes, a hatvanas évek egyik legnépszerűbb előadója. 1966-ban megnyerte a Magyar Rádió *Made in Hungary* című versenyét az *Isten véled édes Piroskám* című dallal. Kislemezzre rögzítve ez a szám lett a magyar hanglemezgyártás történetének első aranylemeze.

Lágymányosi utcában. Legközelebb Mikes Éva és Sárosi Kati állt hozzám. Utóbbi jó párszor megkérdezte tőlem, hogy miért nem én vagyok a legjobb magyar táncdalénekes, én meg visszakérdeztem, hogy ugyan mondja meg nekem, van még egy Zsoldos Imre szabadon? Mögöttem nem állt senki, és összességében erre vezethető vissza minden a karrieremben. Ezt azonban nem méltatlankodva mondtam, és most is az a meggyőződésem, hogy minden úgy volt jó a karrieremben, ahogy történt. Még az is, hogy hiába hakniztuk körbe az egész országot, jóformán csak a művelődési házakat ismertük meg belőlük, annyira gyors életet éltünk, és az infrastruktúra is borzalmasan rossz volt. Meglepődve és jóleső érzéssel látom a mai Magyarországot, ahol vidéken is élhető az élet, nagyot fejlődött hazánk, és ez büszkeséggel tölt el. Persze az is eszembe jut, hogy vajon ilyen jó körülmények között milyen jó is lehet turnézni a mai fiatal zenészeknek, de el kell fogadnom, hogy amikor én énekeltem idehaza, teljesen más világ volt.

Csatári Bence:

A beatzenekarokkal is sokszor összeengedte egyazon színpadra az ORI a táncdalénekeseket, ami sokszor mindkét félnek terhes volt, legalábbis a visszaemlékezések erről is szólnak. Önnek is voltak ilyen irányú kötelezettségei?

Pálffy Zsuzsa:

Ebből hála Istennek kimaradtam, egyedül a Bergendyvel⁵¹ hozott össze a sors, de velük szívesen játszottam, és nem is a Táncdalfesztiválok hatására, hanem sokkal hamarabb.

Csatári Bence:

Az önnél idősebb énekes generációval is hasonlóan jó viszonyban volt?

Pálffy Zsuzsa:

Persze, nem volt különbség ilyen szempontból közöttünk, legalábbis ők ezt nem éreztették velünk. Még azt is meg lehet említeni érdekességképpen, ami engem közvetlenül is érintett, hogy Záray Márta⁵² édesapám – akit mindenki fess és jó természetű, kulturált emberként ismert – szeretője volt, mielőtt az énekesnő megismerte volna élete párját, Vámosi Jánost.⁵³ Záray Márta abban az időben a pótlányaként emlegetett, de egyébként is mindig nagyon kedves volt hozzám. Apukámnak egyébként, miután elváltak anyukámtól, Komlós Juci⁵⁴ is a menyasszonya volt. A nálam jóval idősebb Kovács Apollóniához⁵⁵ is komoly barátság fűzött, vele később egy évig együtt dolgoztam egy étteremben Kanadában, majd a tulajdonos elküldött bennünket külön-külön turnézni, Apollónia ment Montrealba, én mentem Vancouverbe. Ilyen aztán még többször előfordult velem, így fordultam meg Edmontonban és

⁵¹ A Bergendy-zenekar 1959-ben alakult, repertoárjukhoz a rock and roll, a dzsessz, a swing és sok más műfaj is hozzátartozik. A Budai Ifjúsági Park rezidens zenekaraként eleinte nagy ráhatásuk volt arra, kik játszhattak az intézményben. 1964 áprilisában a dzsesszről beate váltottak, a hetvenes években pedig rock- és progresszívrock-számokat is írtak, de számos nagy slágerük is született. Az Artisjus-díjas együttes alapítója és vezetője Bergendy István 2020-ban hunyt el.

⁵² Záray Márta (1926–2001) eMeRTon-díjas magyar énekesnő. A magyar tánczene egyik jelentős alakja volt, akárcsak férje, Vámosi János (1925–1997), aki vele együtt kapta ezt a kitüntetést.

⁵³ Vámosi János (1925–1997) eMeRTon-díjas énekes. A magyar tánczene egyik jelentős alakja volt már az ötvenes évek elejétől, akárcsak felesége, Záray Márta (1926–2001), aki vele együtt kapta ezt a kitüntetést.

⁵⁴ Komlós Juci (1919–2011) a Nemzet Színésze címmel kitüntetett Jászai Mari-díjas vajdasági származású színművész, érdemes művész, a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja.

⁵⁵ Kovács Apollónia (1926–2012) Kossuth-díjas előadóművész, népdalénekes, színésznő. Férje, Grábócz Miklós zeneszerző, népdalgyűjtő volt, aki a Magyar Rádió népzenei és magyar nóta műsorait negyed századon át szerkesztette.

Calgaryban is. Polgár Tiborral⁵⁶ és feleségével, Nagykovácsi Ilonával⁵⁷ pedig Detroitban és Clevelandben léptem fel. Polgár Tibor volt az egyetlen zongoraművész mellettem, aki nem adott nekem vastapsot, aminek valószínűleg személyes oka lehetett. Ákos Stefivel⁵⁸ még itthon szerepeltem egyazon műsorban, ő, illetve Hollós Ilona⁵⁹ sem tekintett rám vetélytársként, igaz, meg is tartották a három lépés távolságot. Kovács Erzsivel⁶⁰ jóban voltam, halála előtt egy hónappal még beszéltem vele, felmentem hozzá a színpadra a műsora után. Ő is volt ott vendég fellépő, ahol én énekeltem Torontóban, ahogy a férje, Kékesi János⁶¹ zongorista is, aki akkor már nem élt együtt az énekesnővel, de a jó barátságuk, sőt papíron a házasságuk is megmaradt.

Csatári Bence:

Mások is jártak kint önnél Kanadában, akikkel Magyarországon jó viszonyt ápolt?

Pálffy Zsuzsa:

Hosszan sorolhatnám a neveket, így mások mellett Koós János a régi magyarországi kapcsolatok felelevenítéseként is tiszteletét tette Torontóban, sőt egy alkalommal még a saját fellépési időmet is átengedtem neki. Rajta kívül jött még ki hozzánk műsort adni Kanadába a régi barátaim közül Mátrai Zsuzsa,⁶² Magay Klementina,⁶³ az operettesek közül pedig Halász Aranka⁶⁴ is. Még az a vicces jelenet is megesett velem, hogy éppen mentem be a lokálba, ahol dolgoztam, és a bárpultnál ült egy ismerős alak, oda is köszöntem neki zsigerből, mintha nap mint nap látnám, hogy „Szervusz, Imre!”, merthogy Zsoldos Imre volt az, és mentem tovább

⁵⁶ Polgár Tibor (1907–1993) zeneszerző, karmester, zongoraművész már 1925-től a Magyar Rádió zenei munkatársa volt, az 1930-as években pedig emellett a Nemzeti Színházban karmestereként is tevékenykedett. 1945-től a rádió vezető karnagya lett, ahol 1946 januárjától az újonnan szervezett könnyűzenei osztályt vezette. 1946 júniusától az általa komponált szünetjelet játszotta a Budapest I. rádióadó. 1949 júniusában nevezték ki a Magyar Rádió művészeti igazgatójának. 1961-ben az NSZK-ba, onnan 1964-ben Kanadába emigrált. Torontóban a lakása az ottani magyar emigráns művészek egyik központja lett. Kétszer nősült, első felesége Laky Tóth Erzsébet énekesnő, színésznő, második neje Nagykovácsi Ilona díszművész, aki a holokauszt alatt bűjtatta.

⁵⁷ Nagykovácsi Ilona (1910–1995) előadóművész, díszművész, második férje Polgár Tibor zeneszerző, karmester; legtöbb dala is tőle származik. Drámai erővel énekelte nagy költők (Ady, Géraldy, Villon) megzenésített verseit. Egyéni stílusú előadástípusai műfajteremtő erejűek voltak mind a Magyar Rádióban, mind a színpadon. Élete tragikus véget ért: öngyilkossági szándékkal kivetette magát az ablakból, de egy erkélybe a sálja beleakadt, így végül az fojtotta meg.

⁵⁸ Ákos Stefi (1919–2005) Holéczy Ákos dzsesszzenész felesége, az ő keresztnévét vette fel művésznévként. Már a negyvenes évek elején elindult táncdalénekesi karrierje. A hatvanas években a beatgeneráció feltűnésével visszavonult, és több évtizedig tanította a feltörekvő nemzedékek énekeseit, mások mellett Cserháti Zsuzsát és Vikidál Gyulát.

⁵⁹ Hollós Ilona (1920–1993) karrierje a negyvenes években kezdődött, de táncdalénekesként a sikersorozata a hatvanas évek végétől megszakadt. A Magyar Rádió befolyásos zeneszerzőjének, Bágya Andrásnak az első felesége volt.

⁶⁰ Kovács Erzsébet (1928–2014) az ötvenes–hatvanas évek fordulóján a legnépszerűbb táncdalénekesnő.

⁶¹ Kékesi János (1943–2014) volt Kovács Erzsébet harmadik férje, tizenöt évvel volt fiatalabb nála, és csak alig néhány hónappal élte túl őt. Tizennégy évig éltek Németországban, és házasságuk halálukig fennmaradt, még azután is, hogy Kovács Erzsébet egyedül jött haza Magyarországra, és Kékesi Jánosnak új élettársa lett.

⁶² Mátrai Zsuzsa (1941) volt az első énekesnő, aki nemcsak a mikrofonállvány mögül énekelt, hanem szabadon mozgott a színpadon produkció közben. Legismertebb slágere a *Látod, ez a szerelem* volt. Egy időben együtt élt Korda György énekes-színésszel.

⁶³ Magay Klementina (1950) leghíresebb slágere a *Nevető almák*. Részt vett az 1967-es pol-beat fesztiválon, illetve az 1968-as szófiai Világ Ifjúsági Találkozón. Rendszeresen részt vett ORI-turnékon a Metro, az Omega, a Pannónia, a Scampolo és az Atlasz együttes kíséretével. Mintegy tucatnyi kislemeze jelent meg.

⁶⁴ Halász Aranka (1944) az 1968-as Táncdalfesztiválon az *Egy régi monda* című számot énekelte, melynek szerzői Bágya András és G. Dénes György voltak. A Fővárosi Operettszínház Stúdiójában végzett 1969-ben. 1972-től 1995-ig a Fővárosi Operettszínház tagja volt. 1993-tól a Művészház Kft. Magánszínházi Társulással lép fel, illetve szabadfoglalkozású színművésznő.

az öltözőbe. Kisvártatva esett csak le a tantusz, hogy bizony nem Budapesten, hanem Kanadában vagyok, és egyáltalán nem olyan természetes, hogy Zsoldos Imre éppen abban a szállodában issza az italát, ahol én fellépek. Vissza is mentem hozzá gyorsan, behívtam az öltözőmbe beszélgetni, és együtt felhívtuk feleségét, Sárosi Katit. Azt viszont sajnálom, hogy Németh Lehellel – akinek a brigádjában még a hatvanas évek első felében szerepeltem – nem sikerült hamarabb felvennünk a kapcsolatot, aminek az a magyarázata, hogy Montrealban élt, én pedig Torontóban, és mire egymásra találtunk volna, ő már hazajött, pedig nagyon szeretett volna velem együtt fellépni, ami a részemről is így volt. Különben igazán zárkózott egyéniség volt, nehezen engedett közel magához bárkit is, és az itthoni turnéin megengedhette magának még azt is, hogy ő aludt egyedül egy szállodai szobában, és nekem kellett a férfiakkal osztoznom a többi helyiségen, emiatt én is kénytelen-kelletlen egy másik férfival, Idrányi Ivánnal⁶⁵ aludtam együtt. Ez még annak ellenére is furcsa volt, hogy Ivánt lányosítottuk már korábban, de azért ez a momentum arra is rávilágít, hogy milyen nagy mértékben sztárolták Németh Lehelt. Idrányi Ivánról még az jut eszembe, hogy sokat szállított engem fellépésről fellépésre Magyarországon, de néha, ha már nagyon fáradt volt, hajlamos volt elbóbiskolni a volán mögött, ezért folyton szóval kellett tartanom. Mondtam is neki, hogy autóban fog meghalni. Sajnálatos módon így is lett, de nem ő vezetett, csak utas volt.

Csatári Bence:

Ha jól tudom, Pege Aladárral⁶⁶ is nagyon jó munkakapcsolatot alakított ki.

Pálffy Zsuzsa:

Ez még a viszonylag korai időszakomban volt. Vele nagyon jól kiegészítettük egymást, én segítettem neki matekból a legalapvetőbb szinttől elindulva, hogy el tudja végezni a középiskolát, ő pedig a dzsessz rejtelseibe vezetett be engem, amivel eredetileg nem is foglalkoztam. A Savoyban együtt dolgoztunk, Szakcsi Lakatos Béla⁶⁷ volt a zongorista, ők ketten nagyon összeszokott páros voltak. Nekem nem feküdt annyira ez a stílus, és annyit nyüstöltük a darabokat, hogy a végén már kínomban számoltam magamban, hogy tudjam, mikor kell belépnem. Pege Ali persze ezt egyből észrevette, és azt mondta, hogy nem kell számolni, ezt érezni kell. Addig gyakoroltunk, amíg végül belém égett, hogy mi az adott dal szerkezete.

Csatári Bence:

Voltak még kedvenc muzikusai, illetve emlékezetes pillanatok, amik különösen megmaradtak az emlékezetében?

Pálffy Zsuzsa:

Mivel az egész zenei szakmával jóban voltam, így szinte mindenkit megemlíthetnék. Turán Lászlót⁶⁸ nagyon kedveltem, ő igazi tehetség volt, még azt a bravúrt is megcsinálta, hogy

⁶⁵ Idrányi Iván számos énekesnek írt dalt, többi között Aradszky Lászlónak, Bencze Mártának, Harangozó Terinek, Koncz Zsuzsának, Kovács Katinak, Mikes Évának, Mátrai Zsuzsának, Máté Péternek, Németh Józsefnek, Poór Péternek, Szűcs Judithnak, Sárosi Katinak, Tárkányi Tamarának és a Záray-Vámosi házaspárnak.

⁶⁶ Pege Aladár (1939–2006) Kossuth- és Liszt Ferenc-díjas bőgőművész, zeneszerző, a magyar dzsessz kiemelkedő alakja. A nemzetközi kritikusok „a nagybőgő Paganinije” néven is emlegették.

⁶⁷ Szakcsi Lakatos Béla (1943) Kossuth- és Liszt Ferenc-díjas zongoraművész, zeneszerző, dzsesszzenész, a Nemzet Művésze.

⁶⁸ Turán László (1917–1984) zongoraművész, komponista, zenekarvezető, bázongorista. A Magyar Rádió, majd a Magyar Televízió is sokat foglalkoztatta. A hagyomány szerint ezrével komponálta, hangszerelte és dolgozta át a népszerű slágereket.

egyik kezével az éppen aktuális dalt, a másikkal a Liszt rapszodiát játszotta zongorán. Kanadában pedig Gallusz Györggyel⁶⁹ szerettem nagyon együtt zenélni, ő Gallusz Nikolett⁷⁰ apukája. Amikor leült a hangszeréhez, úgy éreztem, mintha egy egész zenekar állt volna mögöttem. A zeneszerzők közül pedig kiemelném Havasy Viktort,⁷¹ aki sok-sok év után elsírta magát, amikor hallotta, hogy én még mindig énekelek az ő számait, legjobban a *Fáj a szívem valaki után* című szerzeményének hallatán érzékenyült el. Aztán emlékezetes volt, amikor Koós János és Hofi Géza⁷² mellett Harangozó Terivel⁷³ mi képviseltük az énekesnőket egy balatoni sétahajón, amit közvetített a televízió is. Ez amiatt maradt meg nekem különösen a fejemben, mert Harangozó Teri folyamatosan balhézott a tévésekkel, hogy annyi kábelt raktak fel, hogy el fog bennük esni.

Csatári Bence:

Miután 1975-ben kiköltözött Kanadába, milyen helyeken lépett fel? Egyáltalán: hogyan lehetett kijutni a Kádár-rendszer kellős közepén „csak úgy” Nyugatra?

Pálffy Zsuzsa:

A legnagyobb torontói magyar étterem tulajdonosa hívott el énekelni, amikor itt volt Magyarországon és hallotta a produkcióm, amit éppen szmokingban, neccharisnyában és sétapálcával adtam elő. Magyarként természetesen kézenfekvő volt, hogy magyar művelődési házakban és szórakozóhelyeken kaptam megbízásokat, Ontario államban ugyanis rengeteg, mintegy hatvanezer magyar élt akkoriban (1945 után és 1956-ban disszidáltak egyaránt, de ma már ezek a generációk lassan kihalnak), az ő intézményeiket sorra jártam, szinte hazamentem ezekre a helyekre. Vittem magammal mintegy százötven dalt, azokból állítottam össze a műsoraimat. Tapasztalataim szerint kétszer-háromszor lehet ugyanazt a dalt elénekelni egy helyen, aztán kezdik megenni az emberek, meg kell újulni. Voltak olyan kollégáim, akiknek éppen ez volt a baja, így egy adott szórakozóhelyen mindössze hat hetet töltöttek ki Kanadában, utána másokkal váltották fel őket. De olyanok is voltak, mint Korda György, akik rendkívül széles dalválasztékkal rendelkeztek, és mindig meg tudtak újulni. (Hasonló kaliberű volt ebből a szempontból Bakacsi Béla,⁷⁴ de ő nem jött ki soha Kanadába, ellenben a szerelmi ügyeimet vele tárgyaltam meg, amíg nem jött a magánéletem rendbe.) Korda Györgyön kívül többi között

⁶⁹ Gallusz György dzsesszzongorista, első nagylemezen való szereplése 1971-re tehető, amikor az MHV kiadta a Modern Jazz Antológiáját, amelyen a triójával játszotta a *Woodstock* című számot (ezt később, 2003-ban is kiadta a Hungaroton), de írt számot Korda Györgynek és közreműködött többek között a *Mini Álomkoncert* című lemezén is.

⁷⁰ Gallusz Nikolett (1974) énekesnő, színésznő, mentálhigiénés szakember és televíziós személyiség. A Club 54 együttes tagja.

⁷¹ Havasy Viktor (1929–2011) a táncdal- és nótaénekesek szinte összes jelentős előadójának írt dalokat, többek között a *Micsoda nagyszerű dolog*, a *Szereted-e még?*, a *Kapitány* és a *Fekete vonat* című slágerek szerzője.

⁷² Hofi Géza (1936–2002) Kossuth-díjas és kétszeres Jászai Mari-díjas humorista, előadóművész, színművész, érdemes és kiváló művész, a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja, a magyar kabaré történetének egyik leghíresebb és legtöbbet emlegetett alakja, aki önálló produkcióival egyéni stílust teremtett. Ő volt a „szelep”, és a „nép hangja” a Kádár-korszakban, aki rendszerkritikus hangot ütött meg, sőt közismert volt Kádár-paródiája is.

⁷³ Harangozó Teri (1943–2015) az 1965-ös *Ki mit tud?*-on feltűnt táncdalénekesnő, más források szerint az ő nevéhez fűződik az első magyar aranylemez a *Minden ember boldog akar lenni* című számot tartalmazó kislemezzel. Állandó szereplője volt a Táncdalversztívaloknak, ahol 1968-ban és 1969-ben 2. helyezést ért el a *Sose fájjon a fejed!* és a *Szeretném bejárni a Földet* című dalokkal. Legnagyobb slágere a *Mindenkinek van egy álma*, amelyet az 1968-as Made in Hungary bemutatón adott elő.

⁷⁴ Bakacsi Béla (1942) az első, 1962-es *Ki mit tud?* megnyerésével tűnt fel, ahol az *Ave Mariát* énekelte. Az 1966-os Táncdalversztívalon közönségdíjat nyert a *Bizony így van ez, szívem* című dalával. A hetvenes években sokáig az NSZK-ban vendéglátózott, majd hazatérve ő volt az egyik legjelentősebb menedzser, éppen abban az időszakban, amikor ez még lényegében tiltott foglalkozás volt. A menedzserséget a közelmúltig folytatta, énekesi pályája pedig a mai napig (2022) is tart.

Koós János, Aradszky László, Máté Péter, Poór Péter,⁷⁵ Charlie⁷⁶ és Horváth István⁷⁷ is jött ki Kanadába énekelni. Persze az Operettszínházból is rendszeresen jöttek művészek, valamint meg kell említeni Kabos Lászlót⁷⁸ is, aki pályafutása vége felé már nem mindig nyújtott kiemelkedőt. Egyszer a színpadi hangosításban segíteni szerettem volna neki, mert nagyon gyengén lehetett hallani a hangját, de sértődötten letorkollt, hogy „külföldre szakadt hazánkfia” – pedig nem is voltam disszidens – ne oktassa ki őt, a rutinos művészt. Az is rosszul esett neki, hogy a műsora szünetében bekonferálták a következő műsoromat. Nagyon ritkán, de voltak efféle anomáliák, de alapvetően nem ezekre emlékeznek az ember.

Csatári Bence:

Hogy alakult a kanadai repertoárja, és kik voltak a jelentősebb kísérői?

Pálffy Zsuzsa:

Egy idő után egyre kiterjedtebb lett a kapcsolati hálóm, és meghívtak többek között az ottani legnagyobb kiállítás, a torontói Exhibition rendezvényeire is énekelni. Ott egy kanadai énekes házaspár helyett léptem fel, nagyon profi körülmények között, nagyon sok ember előtt. Már a próbákön megmutatkozott a profizmus, hiszen végig sem kellett énekelnem azt a három számot, amiket erre az alkalomra kiválasztottam, hanem a zenekar csak az elejét és a végét tekintette át előzetesen velem együtt, illetve a tempót. Ezenkívül énekeltem a táncdalokon túlmenően cigánynótákat is a különböző szórakozóhelyeken. Gallusz Györgyön kívül Torma Rudolf⁷⁹ is a kísérőm volt az évek során zongorán, a repertoárom pedig Rudi halála után teljes egészében a kottákkal együtt Nyári Károlyhoz⁸⁰ került, így ő az én műsoromat viszi tovább. De megfordultam Los Angelesben is egy hónapot, ahova kétszer is visszahívtak, de azt már nem vállaltam.

Csatári Bence:

Nem kellett bizonyos időközönként hazalátogatnia, hogy bebizonyítsa a Kádár-rendszer iránti lojalitását?

Pálffy Zsuzsa:

Ez nagy általánosságban tényleg így volt a zenészek körében, de rám ez nem vonatkozott, mert a kanadai férjem miatt konzuli útlevéllal mentem ki, így addig maradhattam, amíg jól esik. Tehát szerencsés módon én kívül estem az átlag magyar állampolgároknak szóló

⁷⁵ Poór Péter (1944) 1964 és 1974 között Szécsi Pál mellett a legnépszerűbb fiatal táncdalénekes volt. Olyan slágerek köthetők a nevéhez, mint a *Fekete vonat*, az *Utánam a vízözön* és a *Pókháló van már az ablakon*. Énekesként jelenleg (2022) is aktív.

⁷⁶ Horváth Károly „Charlie” (1947) Liszt Ferenc-díjas énekes, a rock, a dzsessz, a blues, a soul és a funky jellegzetesen rekedt hangú előadóművésze, trombitás. Énekel az Olympiában, a Generálban, a Tátrai Bandben, majd sikeres szólókarrierbe kezdett.

⁷⁷ Horváth István (1941–1998) cigányzenész, népdalénekes. Legismertebb dala a *Hej, rigó, rigó* volt.

⁷⁸ Kabos László (1923–2004) Jászai Mari-díjas színész, komikus, érdemes művész. A Kádár-rendszer egyik emblemikus parodistája, aki rengeteget hahizott, emellett rádiós és televíziós szerepléseket is vállalt, valamint a szilveszteri műsorokban is játszott. Legemlékezetesebb filmes alakítását két Hintsch György-vígjátékban, az 1968-as *A veréb* is madárban és az 1973-as *Hét tonna dollárban* nyújtotta.

⁷⁹ Torma Rudolf (1941–2001) bárzongorista, a budai Miniatúr bár emblemikus személyisége volt évtizedeken keresztül, de 1983-tól 1991-ig négyszer töltött egy-egy esztendő-torontóban, ezenkívül pedig New York-ban is sokszor fellépett. A régi idők slágereit felelevenítve számos színész, zenész és külföldön élő magyar ült be hozzá, hogy hallgassa játékát.

⁸⁰ Nyári Károly (1962) Prima díjas dzsesszongorista, énekes, dalszerző, előadóművész. Európa számos koncerttermében lépett már fel. Immáron hagyományá vált a Budapesti Karácsonyi Koncert elnevezésű műsora.

szabályokból, de azért sokszor és rendszeresen jöttem vissza látogatóba a hazámba. Az is érdekes kérdés, hogy ki tekinthető kanadainak, hiszen ilyen nép nincs. Erre szokták azt mondani, hogy nemcsak azok az emberek tekinthetők kanadaiaknak, akik ott születtek, hanem azok is, akik huzamosabb időt eltöltöttek ott életvitelszerűen, és érzelmileg is kötődnek ehhez az országhoz.

Csatári Bence:

Volt olyan lehetősége Kanadában, amit sajnál, hogy nem jött össze?

Pálffy Zsuzsa:

Egy countrytrióval szerettünk volna kimenni Los Angelesbe zenélni, de ez nemcsak délibábos elképzelés volt, hanem komoly formában előkészített terv. Még Torontóban az egyik előkelő hotelben hozott velük össze a sors, amikor előadásuk közben énekeltek a közönséget, és szóltak nekik, hogy jöjjenek oda hozzám – egy asztalnál ültem mint egyszerű hallgató –, mert én jól tudok énekelni. Meg is történt, és amikor megtudták, hogy magyar vagyok, elkezdtek játszani a *Csak egy kislány van a világon* című nótát, amit elénekeltem velük. Ez annyira jól sikerült, hogy felkértek, menjek velük az Egyesült Államokba fellépni, írunk új számokat, amiket aztán fel is veszünk lemezre. A zenekarvezetőnk Mike Messi (magyar származású volt, korábban Mészáros Miklósnak hívták) lett volna, akit Oscar Peterson⁸¹ legjobb tanítványának tartottak akkoriban. Volt is mögöttünk egy nagyon komoly szponzor, egy magyar gyémántkereskedő, aki a szaúdi királyi családdal is munkakapcsolatban állt. Már a repertoárt készítettük elő és a különböző zenei megoldásokon törtük a fejünket, amikor a szponzorunkat elfogta a rendőrség, mondván, hogy illegálisan hozta be a gyémántokat Kanadába, mivel nem jelentette be a hatóságoknál. Mi erről persze semmi közelebbit nem tudtunk, de az rögtön tudatosodott bennünk, hogy ha nincs mögöttünk tőkeerős háttér, akkor bizony nem tudunk érvényesülni. A férfitől elkobozták a gyémántjait, kitoloncolták, egy pillanat alatt szegény ember lett, még mi segítettünk neki, hogy haza tudjon menni Hollandiába és legyen mit ennie karácsonykor. Mi meg ott álltunk támogató nélkül, úgyhogy ennek a szebb reményű vállalkozásnak idő előtt vége szakadt. Az élet furcsa fintora, hogy ez az ember aztán hazakerült Magyarországra, és miután én is hazatelepültem, összetalálkoztam vele. Mint azt megtudtam tőle, sajnos nagyon rosszul alakult a sora, az élettársa és a közös fiuk, amikor ő már halálos beteg volt, aljas módon kitéték egy benzinkútnál, és annak ellenére, hogy öt nyelven beszélt, az utcára került. Szerencséje volt, mert a cég, amelynél ekkor dolgozott, szerzett neki egy albérleti szobát – ezek szerint jó munkaező lehetett, főnökei pedig humánusak voltak. Azóta valószínűleg sajnos már nem él, amikor fel akartam hívni, kiderült, hogy a telefonszáma is megszűnt.

Csatári Bence:

Előfordultak vicces jelenetek is a kanadai fellépései során?

Pálffy Zsuzsa:

Már rögtön a kezdet kezdetén beleszaladtam egy ilyenbe, ami az angol nyelvtudásom elégtelenségéből fakadt. Meghallottam ugyanis a *Jingle Bells* című dalt valahol, és ajánlottam a korrepetitoromnak, Falvai Verának, hogy vegyék fel a repertoáromba. Ő meg felhúzott szemöldökkel kérdezett vissza, hogy mit gondolok én, hogy júniusban akarok karácsonyi dalt

⁸¹ Oscar Emmanuel Peterson (1925–2007) kanadai virtuóz dzsesszzongorista és zeneszerző. Több mint kétszáz felvételt készített és hét Grammy-díjat nyert. Duke Ellington a „billentyűk maharadzsjának”, a dzsessz közössége pedig a swing királyának nevezte.

énekelni, holott azt sem tudtam, miről szól a nóta, csak megtetszett. A mi szakmánkban ezek a bakik sem ritkák, de egymás ugratása is bőven belefér a produkciókba. Egy alkalommal például a torontói zenekaromban doboló Nyári Gyula tett ki magáért. Amikor énekeltem az Apostol együttes *Nem tudok élni nélküled* című nagy slágerét, hallom ám, hogy a közönség valósággal hahotázik, ami már-már kezdett zavaró lenni. Aztán hátranéztem, és látom, hogy a dobosunk egy üveg vodkát dédelget a karjában, miközben énekl a refrént. Én is majd' megszakadtam a röhögéstől, mert tudnivaló volt, hogy akkoriban semmilyen más szeszesitalt nem voltam hajlandó fogyasztani, csak és kizárólag a vodkát.

Csatári Bence:

Ha szabad ilyet kérdezni, mit lehet tudni a férfiakkal való kapcsolatáról?

Pálffy Zsuzsa:

Most szeptemberben negyven éve, hogy a férjemmel megismertük egymást, és márciusban lesz szintén negyven éve, hogy megházasodtunk. Nagyon nagy hatással volt rám a találkozásunk, és azt hiszem mindketten elmondhatjuk magunkról, hogy szerencsések vagyunk, Viktort én ma is szépnak látom. Ez már azonban a harmadik házasságom, ami legalább jól sikerült, ugyanez az első kettőről nem mondható el. Az első frigyemet 1963-ban kötöttem és tizennégy évig tartott. A Csiliben ismerkedtünk meg, ő volt ott az igazgató, Bulányi Lászlónak hívták, később az ORI-ban volt művészeti osztályvezető, végül rövid ideig igazgató. Ez egy nagyon furcsa házasság volt, az első öt évben azért remegtem, hogy mikor jön már haza, annyira hiányzott, a további években pedig attól reszkettem, hogy már jön haza. Még házasok voltunk, amikor 1975-ben kimentem Kanadába, ahol éppen postás sztrájk zajlott, ezért a szállásadóm megengedte, hogy felhívjam a férjemet otthon, hogy közöljem, szerencsésen megérkeztem, de ő már nem volt otthon reggel fél hétkor. Rögtön rájöttem – nem volt nehéz –, hogy van valakije, és azt is tudtam, hogy emiatt kettőnk kapcsolatának nincs jövője. Nem bántam meg, hogy elváltam tőle, még akkor sem, ha figyelembe vesszük, hogy ő a magyar könnyűzenei életben nagyon befolyásos személyiség volt. Még csak ajánlania sem kellett volna engem sehová, maguktól bevettek volna a szervezők engem a produkciókba, mert tudták volna, hogy ki áll a hátam mögött. Egyébként amíg együtt voltunk, addig sem bánt velem kesztyűs kézzel, egy-egy fellépés után, amikor úgy ítélte meg, hogy nem kaptam elég tapsot, elmondott mindennek, csak éppen úrinőnek nem.

Csatári Bence:

Hogyan tudta magát túltenni ezen a nagy csalódáson?

Pálffy Zsuzsa:

Gondolhatja, hogy nem esett túl jól a szívemnek ez a lelki törés, de aztán 1976 januárjában megismerkedtem egy magyar férfivel Kanadában, akivel ugyan nem szövődött közöttünk szerelem, de óriási szeretetkapcsolat az igen. Ennek egy nagyon szép mozzanata volt, amikor látta, hogy didergek a nagy kanadai télben, mert sem rendes hosszú nadrágom, sem nagykabátom nem volt, és új meleg ruhákat hozott oda nekem egy nagy dobozban a nyelvtanfolyamra, ahová jártam. Nagyon meghatott ez az odaadó figyelmesség, és házasság lett belőle, ő lett a második férjem. Sajnos nem tarthatott sokáig, a Jóisten adta, a Jóisten elvette, egy szörnyen hosszú, tizenegy hónapos haláltusa után. Ott maradtam megint egyedül a félig-meddig angol nyelvtudásommal, a félig-meddig állásommal, ezért hazajöttem Magyarországra anyámhoz, ám azt nem tudtam, hogy anyukám is beteg. Felkerestem második férjem családját is itthon, és akkor találkoztam Viktorral, aki belém szeretett, pedig akkor mindössze negyvenhat

kiló voltam, mert tizenegy hónapig jóformán csak a kórházi kosztot ettem én is a haldokló férjem mellett. Tehát a második férjem családjából származik a harmadik férjem is, aki fogtechnikusként dolgozott, és már akkor volt magánpraxisa az állami főállásán kívül, emellett motorcsónakkal versenyzett. Én még egyedül mentem vissza Kanadába, ahol egyszer csak megcsörrent a telefon, Viktor volt az, aki Bécsből felhívott, hogy megkérje a kezem. Anyukám már nem érte meg, amikor összeházasodtunk, ő februárban halt meg, mi pedig márciusban mondtuk ki 1983-ban a boldogító igent. A baráti körömben többen mondták, hogy csak a kanadai letelepedés miatt vett engem feleségül, és két év múlva, ahogy lejár ez a fajta köteles időszak, ott fog hagyni, de ez a mai napig nem következett be. Szoktunk viccelni, hogy ő csak a pénzemért vett feleségül – ez persze nem igaz, hiszen ő nagyon jól keresett –, de én erre mindig azt szoktam replikázni, hogy ahhoz, hogy valaki megszerezze a pénzemet, el kell nyernie a bizalmamat. Ezen a szófordulaton kapva a harmincadik házassági évfordulónkon megkérdezte tőlem a férjem, hogy még mindig nem nyerte-e el a bizalmamat, mire azt feleltem, hogy de igen, csak a pénz időközben elfogyott. Ezek a tréfálkozások segítenek át bennünket a nehéz percekben, amikből sajnos túl sok is volt az életünkben. Azt kell, hogy mondjam, hogy korunkhoz képest is gyermekien tréfálkozók tudunk lenni, de mindemellett toleránsak is vagyunk, megtanultuk az élettől, hogy nem az emberek pártállása határozza meg, hogy mennyire értékesek. Ezt a fajta toleranciát Kanadában is gyakoroltuk, tőlünk mind a két rivális politikai párt kitehette a házuk elé a hirdetéseit, minket egyik sem zavart.

Csatári Bence:

Milyen megfontolásból döntöttek úgy, hogy végleg hazatelepülnek Kanadából?

Pálffy Zsuzsa:

Nekem hiányzott a hazai környezet, a Liszt Ferenc téri fák, a sok gyerek- és ifjúkori emlék, ami mégiscsak ideköt érzelmileg. Hiába mondta nekem a férjem, hogy azokat az embereket sem ismerem, akik Kanadában, és azokat sem, akik Budapesten jönnek velem szembe az utcán, nekem mégis kedvesebb, ha itthon lehetek. Szentimentális vagyok, nem tudok mit tenni. Egyébként is minden második évben hazajöttem addig is. A férjemnek volt egy fogászati laboratóriuma Kanadában, de amikor kiderült, hogy annak a lízingje még hét év lenne, azt mondtam, még hét évet már nem akarok várni, menjünk haza. Kint eladtuk a házunkat – egyébként egy ideig ingatlanközvetítőként is dolgoztam Kanadában –, itt pedig Szentendrén szerettünk volna venni egyet, de nem kaptunk megfelelőt, így jöttünk végül Budajenőre.

Csatári Bence:

Az elmúlt hét esztendő hogy telt Magyarországon?

Pálffy Zsuzsa:

Amikor 2015-ben hazaköltöztünk Magyarországra, a férjem megjegyezte: az ország fele nyugdíjas, a másik fele énekel. Noha ez viccnek hangzik és nyilvánvalóan túlzás, azért ez szerintem is nagyon jól jellemzi a mai magyar valóságot, mert tényleg túl sokan vannak, akik az éneklésből akarnak megélni, holott ez a kis ország nem bír el ennyi művészt. De még komolyabbra fordítva a szót azt kell, hogy mondjam, hogy óriási szerencsém volt, hogy hazajöttünk, valószínűleg ez az életemet is megmentette, mert odakint egy pakisztáni származású orvos nem akart megműteni a Crohn-betegséggel, mire pedig hazaértünk, egy héten belül meg kellett operálni, mert azt mondta nekem a betegség első számú hazai orvosa, Kovács Ágota, hogy különben bélelzáródás miatt meghaltam volna. Azt is mondhatjuk, hogy ha Kanadában maradtam volna, az számomra végzetes lett volna, így meg a műtét után egy

héttel már főztem itthon, a megmaradt kanadai gyógyszereimet pedig elajándékoztuk a Péterfy utcai kórházon keresztül azoknak, akiknek szükségük volt rájuk. Ezután 2016-ban a férjem édesanyja – ő az év egyik felét addig is mindig nálunk töltötte Kanadában – esett bele a kádba, kórházba került, és ez elterelte a figyelmemet arról, hogy éreztem, valami nem stimmel a mellemmel. De megint vigyázott rám a Jóisten, miután elkezdtem foglalkozni a daganatos betegséggel, jó kezekbe kerültem az onkológián, nagyon hamar sikeresen megműtöttek. Azt is meg kell jegyezni, hogy mindez Kanadában nem két hét alatt történt volna meg, mint itthon, hanem öt hónap alatt, úgyhogy nem érdemes nagyon kritizálni a magyar egészségügyet, mert nagyon jól állják a sarat.

Csatári Bence:

Jóból is megárt a sok, hát még a rosszból.

Pálffy Zsuzsa:

Sajnos ezzel még nem ért véget a kálváriám. Egy alkalommal elfogadtam egy felkérést egy mozgássérülteknek készülő műsorban, de legrosszabb álmaimban sem fordult elő, hogy mindezt majd egyszer úgy fogom megtenni, hogy én is közéjük tartozom. Az történt ugyanis, hogy stroke-ot kaptam, minek következtében az egyik felem már nem úgy működik, ahogy kellene. Eredetileg balkezes vagyok, de mivel ezen az oldalon vannak a problémáim, meg kellett tanulnom jobb kézzel is megcsinálni mindent. De egy igazi túlélő vagyok, ezt is megoldottam.

Csatári Bence:

Amit az is jól mutat, hogy még végleges hazatérte után is vállal fellépéseket.

Pálffy Zsuzsa:

Jelenleg igyekszem ezeknek eleget tenni, de azért ez a megállapítás egy kis kiegészítésre szorul. Hogy a bajok sorozata teljes legyen, még korábban, 2009-ben a pajzsmirigyműködésem leállt, ennek pótlására el kellett kezdenem gyógyszert szedni, ami azzal is járt, hogy mélyebb lett a hangom. Ez számomra egy traumával ért fel, mert amit addig el tudtam énekelni, az már nem ment, mert túl magasnak bizonyult. Ekkor jött Gallusz Gyuri, aki azt mondta, hogy semmi baj, áttranszponáljuk ezeket a dalokat abba a lagéba, amit már ki tudok énekelni, és akkor mehetek újra előadásokat tartani. Aztán más zongoristákkal is sokszor felléptem, miközben fokozatosan újraépítettem magam, és csodák csodájára még a hangom is visszajött. Többek között a Mátyás Pincében és az EMKE-ben léptem fel, de aztán megint szünet következett. Úgy négy éve kezdtem el újra énekelni, amikor a magyar nóta és az operettetekre meghívtak, ott találkoztam utoljára Felföldi Anikóval⁸² is a halála előtt nem sokkal, és ott intézi a nyugdíjas jegyeket Gábor Krisztina,⁸³ aki szintén táncdalénekesnő volt. Összességében túl fiatalnak érzem magam ahhoz, hogy itthon tespedjek, annak ellenére, hogy a házimunkákhoz már segítségre van szükségem, szemben az énekléssel, amit kifejezetten élvezek, és örülök, ha örömet okozhatok az embereknek.

⁸² Felföldi Anikó (1938–2020) Jászai Mari-díjas színművésznő, érdemes művész, a karmester, zeneszerző és szanonzbizottság-tag Körömdi Vilmos felesége.

⁸³ Gábor Krisztina az 1972-es Táncdalfesztiválon lépett fel az *És mégis kell* című szerzeménnyel, amelyet Majláth Júlia és Fülöp Kálmán írt számára.